

Nr 99.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om straff för olovlig varuutförsel, m. m.; given Stockholms slott den 25 februari 1949.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om straff för olovlig varuutförsel;
- 2) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel;
- 3) lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg;
- 5) lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.;
- 6) förordning om ändrad lydelse av 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;
- 7) förordning om ändrad lydelse av 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;
- 8) förordning om ändrad lydelse av 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.; samt
- 9) förordning om ändrad lydelse av 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att förordningen den 3 mars 1916 om straff för olovlig varuutförsel m. m. skall ersättas med en ny lag i samma ämne. Förslaget till sådan lag bygger i stort sett på nuvarande bestämmelser men innebär på åtskilliga punkter förenkling och modernisering. Bl. a. ha föreskrifterna om straff och förverkandepåföljder omarbetats i överensstämmelse med den nyligen företagna revisionen av vissa kapitel i allmänna strafflagen. Även rättegångsreformen har föranlett ändringar, framför allt beträffande reglerna om laga domstol, åtal, beslag och andra tvångsmedel.

Vidare framlägges förslag till liknande ändringar i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel och 1924 års spritinförsellag.

Härjämte föreslås, i enlighet med vad riksdagen förut hemställt, att de andelar i böter m. m., som vid smuggling och olovlig rusdryckshantering för närvarande utgå till åklagare, angivare och beslagare eller till gratifikationer åt tulltjänstemän och polismän, skola indragas till kronan.

I övrigt innefattar propositionen ett par mindre följdändringar i lagen om inteckning i fartyg och lagen den 10 februari 1933 om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Förslag
till
Lag
om straff för olovlig varuutförsel.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet eller medelst vilseledande åtgärd från riket utför gods, oaktat det enligt av Konungen utfärdat förbud icke må utföras, straffes för olovlig varuutförsel med dagsböter eller, om utförseln sker i större omfattning eller yrkesmässigt, högst med fängelse i ett år.

Har gärningsmannen förut genom lagakraftvunnen dom blivit dömd för enahanda brott, vare straffet dagsböter eller fängelse och må, om den olovliga utförseln skett i större omfattning eller yrkesmässigt, dömas till straffarbete i högst två år.

2 §.

Såsom olovlig varuutförsel skall också anses:

1. om någon utför gods, med avseende å vilket särskilt utförsel förbud ej gäller men som helt eller delvis framställt genom bearbetning eller förädling av till utförsel förbjudna ämnen, därest av godsets myckenhet eller omständigheterna i övrigt framgår att den gjorda bearbetningen eller förädlingen avsett allenast att möjliggöra utförsel av de i godset ingående, till utförsel förbjudna ämnena;

2. om någon utan Konungens tillstånd från riket bortför till utförsel förbjudet gods som ännu ej är att enligt tullagstiftningen anse såsom till riket infört men som inkommit å svenskt territorialvatten eller inom rikets landgräns och ej är bestämt till ort utom riket; samt

3. om någon utan tillstånd av tullmyndighet tager gods av till utförsel förbjuden beskaffenhet i större myckenhet eller av annat slag, än han på grund av särskild föreskrift må vara berättigad att utföra, ombord på fartyg eller luftfartyg som befinner sig på resa i utrikes trafik eller skall avgå i sådan trafik.

3 §.

Lika med olovlig varuutförsel anses försök därtill.

Hava flera medverkat till gärning som enligt denna lag är belagd med straff, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

4 §.

Gods som någon olovligen utfört eller sökt utföra skall förklaras förverkat. Kan godset ej tillrättaskaffas, gälde den brottslige dess värde.

Tillika skall förklaras förverkat

a) emballage eller kärl vari godset förvaras ävensom annan förvaringspersedel i vilken godset påträffas, därest persedeln på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för olovlig varuutförsel; samt

b) farkost av mindre nettodräktighet än etthundratjugu ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap som för transport av godset begagnats vid resa, vilken måste antagas hava ägt rum i väsentligt syfte att företaga olovlig varuutförsel, eller eljest vid tillfälle, då de forslade varorna till väsentlig del utgjorts av gods som var avsett att olovligen utföras, allt dock endast om forslingsredskapet tillhör eller på grund av avbetalningsköp innehaves av godsets ägare eller annan, som finnes hava ägt kännedom om den olovliga varuutförseln eller skäligen anledning att misstänka densamma, samt tillika godset anträffats under forslingen.

Avser förverkandeförklaring farkost som besväras av sjöpanträtt eller inteckning, må domstolen ock förklara att panträtten i farkosten skall upphöra. Finnes i annat fall någons rätt till föremål som förklaras förverkat böra oaktat förklaringen bestå, göra domstolen förbehåll därom.

Framgår av omständigheterna att brottet skett av förbiseende, må av domstolens prövning bero, huruvida förverkandepåföljd skall inträda.

5 §.

När beslag lagts å egendom som kan antagas vara förverkad enligt denna lag, skall åklagaren antingen så snart ske kan väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande eller ock förfara på sätt i 6 § 2 mom. sägs.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om den tid, inom vilken åtal sist skall hava väckts, skall ej äga tillämpning.

6 §.

1 mom. Är fråga om förverkande av annan egendom än forslingsredskap och är ägaren ej känd, eller har han icke känt hemvist inom riket, eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må talan om egendomens förverkande föras mot forslare eller annan innehavare av den beslagtagna egendomen, om han kan anträffas med stämning.

2 mom. Kan ej mot någon föras ansvarstalan för olovlig befattning med egendom som enligt denna lag tagits i beslag, må åklagaren, där fråga är allenast om annan egendom än forslingsredskap och egendomens värde uppskattas till mindre än etthundra kronor, i stället för att vid domstol väcka talan om egendomens förverkande meddela skriftligt förordnande att beslaget skall tillsvidare bestå; och skall i sådant fall egendomen vara för-

verkad därest icke inom en månad, sedan förordnandet meddelats, ägaren eller annan, som påstår sig äga rätt till egendomen, hos åklagaren anmäler missnöje med beslaget.

Anmäles missnöje, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

Har förordnande enligt första stycket meddelats och anställes, innan frågan om egendomens förverkande blivit avgjord i den ordning som ovan angivits, åtal angående olovlig befattning med de varor förordnandet avser, skall frågan om egendomens förverkande i stället prövas i samband med åtalet; och skola förty jämlikt första och andra styckena vidtagna åtgärder förfalla.

7 §.

1 mom. Sedan slutligen avgjorts, att egendom som tagits i beslag skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, genom åklagarens försorg försäljas på offentlig auktion. Förvaringspersedel som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för olovlig varuutförsel må dock försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta icke lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt länsstyrelsen bestämmer.

2 mom. Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till etthundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos den domstol som har att upptaga frågan om egendomens förverkande. Domstolen må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Köpeskillning som influtit vid avyttring enligt detta moment skall intill dess frågan om förverkande blivit slutligen avgjord mot ränta insättas i bank.

8 §.

Häves beslag å utländskt oförtullat gods, skall egendomen eller, om godset redan försålts, köpeskillningen överlämnas till tullmyndigheten för behörig redovisning.

9 §.

Tulltjänsteman, posttjänsteman och tjänsteman vid statens järnvägar åligger att i den mån honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder noggrant övervaka, att olovlig varuutförsel icke äger rum. Vid sådan tillsyn äger, utan hinder av vad eljest är stadgat, posttjänsteman föranstalta om undersökning av postpaket som vid postanstalt i riket inlämnats för befordran till utrikes ort.

Förekommer anledning att olovlig varuutförsel eller försök till sådan utförsel ägl rum, må befattningshavare som sägs i första stycket taga egen- dom, som kan antagas vara förverkad, i beslag. Anmälan därom skall skyndsamt göras hos åklagaren, som har att omedelbart pröva, om besla- get skall bestå.

Tulltjänsteman äger ock enahanda rätt som enligt lag tillkommer polis- man att gripa den som misstänkes för olovlig varuutförsel eller försök där- till samt att till förhör medtaga den som är tillstädes å plats där sådant brott förövas.

10 §.

Förekommer mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort eller an- kommer till plats där förbindelse med utlandet äger rum, anledning att han har på sig förstucket, till utförsel förbjudet gods i avsikt att utföra det, må för eftersökande av sådant gods tulltjänsteman företaga kroppsvisitation å honom. Om vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken till utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, må efter bevakningschefens bestämmande kroppsvisitation verkställas å envar med lägenheten eller under tidrymden från platsen till utlandet avresande per- son. Sådan! förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrel- sens prövning men går likväl genast i verkställighet.

Kroppsvisitation som är av mera väsentlig omfattning skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om under- sökningsman eller den undersökte begär det och det kan ske utan större omgång, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation å kvinna må ej verkställas eller bevitnas av annan än kvinna.

Förande av protokoll och utfärdande av bevis om företagen kroppsvisi- tation erfordras ej, med mindre föremål som påträffas tages i beslag.

11 §.

Böter som ådömas enligt denna lag så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

12 §.

Där i lag eller författning angående förbud mot utförsel av visst gods gi- vits särskilda föreskrifter om påföljd för överträdelse av förbudet, skall vad i denna lag stadgas icke äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949, då förordningen den 3 mars 1916 (nr 49) om straff för olovlig varuutförsel m. m. upphör att gälla.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till föreskrift, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället avse denna lag.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

Häri genom förordnas, att 1 § 3—5 mom. lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel skola upphöra att gälla ävensom att 1 § 9 och 10 mom. samt 6, 7, 11, 19 och 21 §§ samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

9 m o m. Är olovligen — — — ock förverkat:

a) emballage eller — — — varuinförsel; samt b) farkost av mindre nettodräktighet än etthundratjugo ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap, som för transport av det olovligen införda godset begagnats vid resa, vilken måste antagas hava ägt rum i väsentligt syfte att företaga olovlig varuinförsel, eller eljest vid tillfälle, då de forslade varorna till väsentlig del utgjorts av olovligen infört gods, allt dock endast för så vitt forslingsredskapet tillhör godsets ägare eller annan, som finnes hava ägt kännedom om den olovliga varuinförseln eller skälig anledning att misstänka densamma, samt tillika godset anträffats under forslingen.	b) farkost av mindre nettodräktighet än etthundratjugo ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap, som för transport av det olovligen införda godset begagnats vid resa, vilken måste antagas hava ägt rum i väsentligt syfte att företaga olovlig varuinförsel, eller eljest vid tillfälle, då de forslade varorna till väsentlig del utgjorts av olovligen infört gods, allt dock endast för så vitt forslingsredskapet tillhör <i>eller på grund av avbetalningsköp innehas</i> av godsets ägare eller annan, som finnes hava ägt kännedom om den olovliga varuinförseln eller skälig anledning att misstänka densamma, samt tillika godset anträffats under forslingen.

10 m o m. Innefattar olovlig varuinförsel tillika förbrytelse i tjänsten, 10 m o m. Avser förverkandeförklaring farkost, som besväras av sjö-

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 § 9 mom. och 6 § 1924: 226 samt beträffande 19 § 1938: 267.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

varde den förbrytelse bedömd enligt allmänna strafflagen.

panträtt eller inteckning, må domstolen ock förklara, att panträtten i farkosten skall upphöra. Finnes i annat fall någons rätt till föremål, som förklaras förverkat, böra oaktat förklaringen bestå, göra domstolen förbehåll därom.

6 §.

Förövar den, som två eller flera gånger straffats för olovlig varuinförsel av annat slag, än som avses i 1 § 6 mom., ånyo enahanda brott av beskaffenhet att icke vara hänförligt under sagda mom., dömes till böter efter de för varje särskilt fall i 1 och 5 §§ stadgade grunder, till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

Förövar den, som genom laga-kraftvunnen dom dömts för olovlig varuinförsel av annat slag än som avses i 1 § 6 mom., ånyo enahanda brott av beskaffenhet att icke vara hänförligt under sagda mom., dömes till böter efter de för varje särskilt fall i 1 och 5 §§ stadgade grunder eller till fängelse. Sker den olovliga införseln i större omfattning eller yrkesmässigt, må dömas till straffarbete i högst två år.

Beträffande gods — — — 9 mom. sägs.

7 §.

Den, som uppsåtligen förleder annan till olovlig varuinförsel eller vid utförande av sådant brott med råd eller dåd uppsåtligen hjälper, så att gärningen därigenom sker, straffes som vore han själv gärningsman. Har någon före brottets utförande eller vid utförandet, dock i mindre mån än nyss är sagt, med råd eller dåd gärningen främjat, straffes efter ty som han prövas hava till brottet bidragit. Om någon utan att hava sådan del i brottet, som nu sagts, sedan brottet timat, med vetskap därom varit gärningsmannen behjälplig att godset dölja, förbyta eller föryttra, straffes efter som brottet var till, dock mindre än om han själv varit gärningsman.

Hava flera medverkat till olovlig varuinförsel, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Den, till vilken olovligen infört gods avyttrats, vare ej på den grund förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs.

Delaktighet i olovlig varuinförsel, som avses i 1 § 6 mom., är ej med ansvar belagd.

Anstiftan av eller medhjälp till olovlig varuinförsel, som avses i 1 § 6 mom., är ej med ansvar belagd.

11 §.

Tulltjänsteman äger — — — lag avses.

Enahanda undersökningsrätt — — — än tulltjänsteman.

Vid undersökning, varom sägs i första stycket, äger tulltjänsteman enahanda rätt som enligt lag tillkommer polisman att gripa den som misstänkes för brottet samt att till förhör medtaga den som är tillstädes å den plats där brottet förövats.

19 §.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, så ock av behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller av belopp, som jämlikt 8 § utgivits i stället för sådan egendom, skall en tredjedel tillfalla kronan och återstoden ställas till generaltullstyrelsens förfogande att användas till uppmuntran av tulltjänstemän och polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuinförsel, eller eljest till ändamål, ägnat att främja upptäckandet av eller motverka sådan införsel.

Böter som ådömas enligt denna lag så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

21 §.

1 m o m. Egendom, som genom laga kraft ägande utslag förklarats förverkad, skall, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, av vederbörande tullförvaltning försäljas å offentlig auktion. Förva-

1 m o m. Sedan slutligen avgjorts, att egendom som tagits i beslag skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, av vederbörande tullförvaltning försäljas å offentlig

(Gällande lydelse.)

(Förelagen lydelse.)

ringspersedel må likväl försäljas allenast för så vitt den gjorts otjänlig att användas såsom redskap för olovlig varuinförsel; skolande, där detta icke lämpligen kan ske, med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

2 mom. *Forslingsredskap, som tages i beslag, må försäljas utan annat uppskov, än som erfordras för auktionens behöriga kungörande.*

I fall, då beslagtagen annan egendom ådagalägges vara underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, såframt avyttringen därav fördröjes, äge på anmälan därom den domstol, å vilkens handläggning målet beror, att utan avbidan på ägares inställelse meddela beslut om egendomens avyttring.

Köpeskillning, som influtit vid avyttring enligt detta mom., skall, intill dess utslag fallit och vunnit laga kraft, nedsättas i tullkassan.

auktion. Förvaringspersedel, som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas i och för olovlig varuinförsel, må likväl försäljas allenast för så vitt den gjorts otjänlig för sådant ändamål; skolande, där detta icke lämpligen kan ske, med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer.

2 mom. *Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske, om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till etthundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos den domstol, som har att upptaga frågan om egendomens förverkande. Domstolen må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.*

Köpeskillning, som influtit vid avyttring enligt detta mom., skall, intill dess frågan om förverkande blivit slutligen avgjord, nedsättas i tullkassan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Härigenom förordnas, att 8 § 3 mom. lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin skall upphöra att gälla ävensom att 1 § 2—4 mom., 5 § 1 och 2 mom., 10 § 1 och 2 mom. samt 16, 22 och 23 §§ samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

1 §.

2 m o m. Vad i 1 § 2—5 mom. i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat skall i tillämpliga delar äga giltighet beträffande brott, som avses här ovan i 1 mom.

2 m o m. Vad i 1 § 2 mom i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat skall i tillämpliga delar äga giltighet beträffande brott, som avses här ovan i 1 mom.

3 m o m. Lika med — — — försök därtill.

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmäles, skall gälla vad som finnes stadgat i 7 § första stycket i lagen om straff för olovlig varuinförsel.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmäles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

4 m o m. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna, då må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande

4 m o m. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som förut genom lagakraftvunnen dom dömts för enahanda brott eller för brott, som sägs i 5 §, eller för olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin, vare straffet böter efter vad i 1 mom. stadgas eller fängelse, och må, där den olovliga införseln skett i större omfattning eller yrkes-

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 § 4 mom., 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. 1928: 145, beträffande 16 § 1946: 867, beträffande 22 § 1938: 264 samt beträffande 23 § 1 mom. 1947: 473. (Angående 23 § 2 och 5 mom. se 1938: 264.)

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

och ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som två eller flera gånger undergått straff för olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin, skall dömas till böter efter vad i 1 mom. stadgas eller till fängelse eller till straffarbete i högst två år; dock må ej i fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, till böter dömas.

5 §.

1 m o m. Var som, utan att kunna såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar för brott, som i 1 § sägs, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen införts, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Kan den — — — — — ansvar fri.

Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut *fällts till straff* för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, straffes som i 1 § 4 mom. *första stycket* är för där avsett fall stadgat.

2 m o m. Lika med — — — försök därtill.

mässigt, dömas till straffarbete i högst två år. Var det tidigare brottet sådant som sägs i denna lag, må ej till böter dömas i annat fall, än då införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna samt omständigheterna jämväl i övrigt äro synnerligen mildrande.

5 §.

1 m o m. Var som, utan att kunna fällas till ansvar för brott, som i 1 § sägs, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen införts, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Angående höjning i visst fall av böternas belopp gäller vad i 1 § 1 mom. andra stycket stadgas.

Förövas brott, som i detta mom. avses, av den, som förut *genom lagkraftvunnen dom dömts* för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, straffes som i 1 § 4 mom. är för där avsett fall stadgat.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmåles, skall vad i 7 § första stycket första och andra punkterna i lagen om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmåles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

10 §.

1 m o m. Var som — — — stycket stadgas.

Kan den — — — — — ansvar fri.

Beträdes någon med sådan olovlig befattning med spritdrycker, som i detta mom. sägs, och har han förut fällt till straff för enahanda brott eller för brott, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 22 § 1 mom. i förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., straffes såsom i 30 § 1 mom. andra och tredje styckena i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin är för där avsett fall stadgat.

Beträdes någon med sådan olovlig befattning med spritdrycker, som i detta mom. sägs, och har han förut genom lagakraftvunnen dom dömts för enahanda brott eller för brott, som avses i 30 § 1 mom. eller 31 § 2 mom. i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin eller i 22 § 1 mom. i förordningen angående handel med skattefri sprit eller i 11 § 1 mom. första stycket i förordningen angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m., straffes såsom i 30 § 1 mom. andra och tredje styckena i förordningen angående tillverkning och beskattning av brännvin är för där avsett fall stadgat.

2 m o m. Lika med — — — försök därtill.

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmåles, skall vad i 7 § första stycket första och andra punkterna i lagen om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmåles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

16 §.

Är fråga — — — — — med stämning.

Påföljd, som i 8 § 3 mom. sägs, må ej ådömas, med mindre inteckningens innehavare erhållit underrättelse om målet i den ordning, som angå-

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

ende delgivning av stämning är stadgad; är inteckningens innehavare ej känd eller har han icke känt hemvist inom riket eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må i stället sådan underrättelse kungöras på sätt i 33 kap. 12 § rättegångsbalken sägs.

22 §.

Med spritdrycker — — — — — eller mera.

I fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt denna lag tages i beslag, skall vad i 21 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse; dock att farkost, som har en nettodräktighet av fem ton eller därutöver, må säljas först sedan frågan om dess förverkande blivit avgjord. Med egendom, som avses i 8 § 4 mom. denna lag, förfares, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, i överensstämmelse med de regler som gälla beträffande det forslingsredskap, varå egendomen anträffats. Finnes sådan egendom vara underkastad förskämning eller snar förstörelse, må den likväl alltid säljas innan frågan om dess förverkande blivit avgjord.

I fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt denna lag tages i beslag, samt egendom, som avses i 8 § 4 mom., skall vad i 21 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Utän hinder — — — — — finner lämpligt.

23 §.

1 mom. Av böter, som ådömas enligt denna lag eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt lagen om straff för olovlig varuinförsel, så ock av behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller av belopp, som utgivits i stället för sådan egen-

Böter som ådömas enligt denna lag eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt lagen om straff för olovlig varuinförsel så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

*(Gällande lydelse.)**(Föreslagen lydelse.)*

dom, skall en tredjedel tillfalla kronan. Aterstoden skall, då fråga är om böter, som ådömas på grund av stadgande i 1 kap., eller om försäljningssumman för eller värdet av egendom, som på grund av sådant stadgande dömts eller skolat dömas förverkad, ställas till generaltullstyrelsens förfogande att användas till det i 19 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel omförmälda ändamål och i annat fall fördelas med ena hälften till generaltullstyrelsen, att användas på sätt nyss sagts, och med andra hälften i Stockholm till poliskammaren, i annan stad till magistraten samt eljest till länsstyrelsen, att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig hantering av rusdrycker.

3 mom. På vederbörande länsstyrelse eller, där åklagaren är tullverkets åklagare, på generaltullstyrelsen ankommer att fastställa fördelningen av försäljningssumman för förverkad egendom, då frågan om egendomens förverkande blivit avgjord annorledes än genom domstols utslag.

4 mom. Skall egendom vara förverkad såväl jämlikt denna lag som jämlikt annan författning, skall beträffande fördelningen av försäljningssumman eller egendomens värde gälla vad i denna lag är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1)
om inteckning i fartyg.

Härigenom förordnas, att 19 a § lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

19 a §.

Har domstol, vid meddelande av förklaring att fartyg jämlikt 2 kap. 17 § strafflagen skall vara förverkat till kronan, tillika beträffande inteckning i fartyget förklarar, att panträtten i fartyget skall upphöra, må, sedan utslaget vunnit laga kraft, inteckningen dödas på ansökan utav ny ägare av fartyget eller lott däri, ändå att inteckningshandlingen i huvudskrift ej företes.

Har domstol, vid meddelande av förklaring att fartyg skall vara förverkat till kronan, tillika beträffande inteckning i fartyget förklarar, att panträtten i fartyget skall upphöra, må, sedan utslaget vunnit laga kraft, inteckningen dödas på ansökan utav ny ägare av fartyget eller lott däri, ändå att inteckningshandlingen i vudskrift ej företes.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Härigenom förordnas, att andra stycket i lagen den 10 februari 1933 om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m. skall utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

¹ Se 1948: 464.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436)
angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

7 kap.

22 §.

Av böter som ådömas enligt denna förordning samt värdet av rusdrycker jämte kärl och emballage som enligt denna förordning dömas förbrutna tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Lika del skall, om särskild angivare eller beslagare finnes, tillfalla denne, men om så ej är fallet, ställas i stad till magistratens samt på landet till länsstyrelsens förfogande att, i enlighet med föreskrifter som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig hantering av rusdrycker. Återstoden tillfaller kronan.

Böter och viten som ådömas enligt denna förordning så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

Andel som nu sagts tillkomme dock ej angivare, då angivelse skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

Utdömt vite tillfaller kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949.

¹ Senaste lydelse se 1947: 482.

² Bihang till riksdagens protokoll 1949. 1 saml. Nr 99.

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508)
angående handel med skattefri sprit.

Härigenom förordnas, att 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

32 §.

2 m o m. Av böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom av värdet av vad som jämlikt densamma är att anse såsom förbrutet, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Lika del skall, om särskild angivare eller beslagare finnes, tillfalla denne, men, om så ej är fallet, ställas i Stockholm till poliskammarens, i annan stad till magistratens samt å landet till länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig rusdrycks- eller sprithantering. Återstoden tillfaller kronan.

2 m o m. Böter som ådömas enligt denna förordning så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

Andel, som nu sagts, tillkomme dock ej angivare, då angivelse skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949.

¹ Senaste lydelse se 1947: 478.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564)
angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.

Härigenom förordnas, att 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

*(Gällande lydelse.)**(Förelagden lydelse.)*

18 §.

2 m o m. Av böter, som enligt denna förordning ådömas, ävensom av värdet av vad som jämlikt densamma är att anse såsom förbrutet, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren. Lika del skall, om särskild angivare eller beslagare finnes, tillfalla denne, men, om så ej är fallet, ställas i Stockholm till poliskammarens, i annan stad till magistratens samt å landet till länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter, som Konungen utfärdar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olöblig rusdrycks- eller sprithantering. Återstoden tillfaller kronan.

Andel, som nu sagts, tillkomme dock ej angivare, då angivelse skett av föräldrar mot barn, barn mot föräldrar, makar eller syskon mot varandra, annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, fosterbarn mot fosterföräldrar eller tjänare mot husbondefolk under den tid de äro i tjänsten.

2 m o m. Böter som ådömas enligt denna förordning så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949.

¹ Senaste lydelse se 1947: 479.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om ändrad lydelse av 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207)
angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin¹ skall erhålla följande ändrade lydelse.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

46 §.

<p>1. Av böter som ådömas enligt denna förordning samt av värdet av redskap och annan egendom som förklarats förbrutna skola två tredjedelar ställas i Stockholm till poliskammarens, i annan stad till magistratens samt å landet till länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter som Konungen utfärdar användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig rusdrycks- eller sprithantering. Aterstoden tillfaller kronan.</p>	<p>1. Böter som ådömas enligt denna förordning så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.</p>
--	---

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1949.

¹ Senaste lydelse se 1947: 477.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 5 november 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, handels- och inrikesdepartementen fråga om *ändrade bestämmelser angående bestraffningen av olovlig varuutförsel m. m.* Föredraganden anför följande.

Frågan om påföljd för den som i strid mot meddelat exportförbud utför gods ur riket regleras för närvarande genom förordningen den 3 mars 1916 (nr 49) om straff för olovlig varuutförsel m. m. Under senare år ha vid upprepade tillfällen framställts önskemål om ändring av föreskrifterna i nämnda förordning.

Sälunda har länsstyrelsen i Värmlands län i skrivelse den 16 april 1940 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till prövning upptaga frågan om revision av förordningens bestämmelser angående laga domstol, åtal och beslag.

Sedermera ha den 15 juni 1944 och den 29 december 1947 till Kungl. Maj:t överlämnats framställningar i samma ämne från landsfiskalen i Kiruna distrikt och landsfogden i Värmlands län.

En ändring av åtalsbestämmelserna har dessutom påyrkats av föreningen Sveriges landsfogdar i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 september 1944.

I processlagberedningens betänkande den 17 mars 1944 (SOU 1944: 10) har (s. 68) uttalats, att jämkning borde ske i varuutförselförordningens stadganden om beslag och förverkandepåföljder.

Riksdagen har i skrivelse den 10 juli 1944 (nr 455 punkt 8) anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta taga under övervägande frågan om indragning av angivar- och åklagarandelarna enligt förordningen.

Vidare har justitieombudsmannen i skrivelse den 29 juni 1944 erinrat, att i förordningen borde intagas bestämmelse om att egendom som förklarats förverkad skall säljas på offentlig auktion.

Slutligen har generaltullstyrelsen, i yttrande över denna justitieombudsmannens skrivelse, hemställt att förordningen måtte bli föremål för en allmän revision.

Med anledning av vad sålunda förekommit uppdrogs under hösten 1947 åt tullfiskalen Herbert Alexandersson att upprätta utkast till ny förordning om straff för olovlig varuutförsel. Ett sådant utkast avlämnades till justitiedepartementet i november 1947. På grundval av detta utkast utarbetades sedermera inom justitiedepartementet en promemoria med förslag till författning i ämnet. Utlåtanden över denna promemoria ha avgivits av justitiekanslersämbetet och generaltullstyrelsen, varefter ytterligare överarbetning ägt rum. I samband därmed har tillika uppkommit fråga om jämkningar i ett flertal andra lagar och författningar.

Jag anhåller att nu få upptaga de sålunda berörda lagstiftningsfrågorna. Därvid skall jag först behandla ett formellt spörsmål.

I äldre lagstiftning hänfördes till »olovlig utförsel av varor» såväl de fall, då ett meddelat exportförbud överträdde, som de, då någon exporterade »lovgivna» varor utan att erlagga föreskriven utförseltull. Reglerna om bestraffning av sådan olovlig utförsel voro sammanförda med bestämmelserna om straff för olovlig införsel av tullpliktiga varor och utfärdades av Kungl. Maj:t i administrativ ordning. När sedermera utförseltullarna bortföll och begreppet olovlig varuutförsel alltså kom att omfatta endast utförsel av exportförbudet gods, tillämpades till en början den ordningen, att erforderliga straffbestämmelser upptogos i de särskilda exportförbuds-författningarna. I samband med den ökning av antalet dylika författningar som skedde under första världskriget befanns det emellertid lämpligare att föreskrifterna om påföljder för överträdelse av exportförbud samlades på ett håll. Med anledning därav utfärdades år 1916 den nu gällande förordningen om straff för olovlig varuutförsel m. m. Även denna förordning tillkom utan riksdagens medverkan.

Vid riksdagen 1917 anmärkte åtskilliga ledamöter av konstitutionsutskottet att 1916 års förordning innehölle föreskrifter av sådan natur att de icke bort meddelas av Kungl. Maj:t ensam utan rätteligen skulle behandlas i den för stiftande av kriminallag stadgade ordningen. Redan långt tidigare hade uttalanden av motsvarande innebörd gjorts rörande bestämmelserna om straff för olovlig införsel. Dessa senare bestämmelser blevo också år 1923 utbrutna ur tullstadgan och överförda till en särskild författning av lags natur, lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit har det synt mig lämpligast att frågan om meddelande av nya bestämmelser rörande påföljder för olovlig utförsel prövas i den ordning § 87 regeringsformen föreskriver.

I enlighet med det anförda har jag låtit upprätta förslag till

- 1) lag om straff för olovlig varuutförsel;
- 2) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel;
- 3) lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg;

5) lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.;

6) förordning om ändrad lydelse av 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;

7) förordning om ändrad lydelse av 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefria sprit;

8) förordning om ändrad lydelse av 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. samt

9) förordning om ändrad lydelse av 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Jag övergår nu till att redogöra för innehållet i dessa förslag, vilka torde få såsom bilagor fogas vid statsrådsprotokollet.

Förslaget till lag om straff för olovlig varuutförel.

1 §.

I denna paragraf angivas de allmänna brottsrekvisiten och meddelas bestämmelser om straff. Paragrafen är avsedd att ersätta 1 § 1 mom. samt 4 § 1—3 mom. 1916 års förordning.

Enligt den nuvarande brottsbeskrivningen i 1 § 1 mom. 1916 års förordning föreligger olovlig varuutförel så snart någon i strid mot gällande, av Kungl. Maj:t i utfärdad författning meddelat förbud utför gods ur riket. Straffbudet omfattar alltså även sådana fall, då utförelsen på förhand anmälts hos vederbörlig myndighet, t. ex. i den ordning 119 § tullstadgan föreskriver. I fråga om den praktiska betydelsen härav bör beaktas, att försök till olovlig varuutförel straffas lika med fullbordat brott och att ovetskap om exportförbudet icke länder gärningsmannen till ursäkt. Detta medför att straff kan inträda redan på den grund, att någon i god tro och med vederbörligt iakttagande av föreskriven anmälningsskyldighet söker utföra gods som i själva verket ligger under exportförbud.

Utredningsmannen anförde, att en dylik ordning uppenbarligen icke vore tillfredsställande. I sådana fall som det nyss anförda syntes den omständigheten att godset vore exportförbudet icke böra föranleda annan åtgärd än att den tilltänkta utförelsen förhindrades. I enlighet härmed hade i utredningsmannens utkast upptagits en bestämmelse att försök till olovlig varuutförel ej skulle anses föreligga enbart på den grund att gods i föreskriven ordning anmälades till utförel.

I den inom justitiedepartementet upprättade *promemorian* anmärktes häremot, att med en sådan avfattning tvekan syntes kunna uppstå hur ansvarsfrågan skulle bedömas, om tullmyndigheten av förbiseende läte godset passera och saken således ej stannade vid försök. Det syntes därför lämpligare att införa en motsvarande begränsning redan i beskrivningen på fullbordat brott. Därvid borde eftersträvas att straffrihet kunde inträda, ej blott om vederbörande gjort anmälan enligt 119 § tullstadgan utan

även om han t. ex. på adresskortet till ett postpaket riktigt och fullständigt angivit paketets innehåll. I överensstämmelse med det sålunda anförda hade i det vid promemorian fogade författningsutkastet såsom allmänt rekvisit för straffbarhet angivits, att utförelsen skett utan föregående anmälan hos vederbörlig myndighet.

Generaltullstyrelsen har i sitt yttrande över promemorian anført, att en på sådant sätt utformad brottsbestämning ej bleve tillräckligt omfattande. Sålunda skulle en exportör ej komma att drabbas av ansvar, därest han mot bättre vetande anmälde exportförbudet gods till utförelse och genom vilseledande åtgärder, t. ex. missbruk av licenser eller användandet av skenfakturer, lyckades få godset utfört ur riket. Enligt generaltullstyrelsens mening borde därför den nuvarande straffbestämmelsen bibehållas.

För egen del anser jag i likhet med utredningsmannen att den nuvarande ordningen icke är tillfredsställande. Redan vid tillkomsten av 1916 års förordning uppmärksamades också, att den vida brottsbeskrivningen i vissa fall kunde leda till stötande resultat. Med anledning därav intogs i 8 § i förordningen ett stadgande, att åtal eller beslag ej må äga rum utan länsstyrelsens tillstånd. Denna åtalsprövning — som i det stora flertalet fall blott förorsakar onödig omgång — bör emellertid ej lämpligen bibehållas. Det är därför nödvändigt att genom en ändring av straffbestämmelserna begränsa deras tillämplighetsområde på sådant sätt, att de icke straffvärda fallen uteslutas från detsamma. Därvid synes mig den utväg som anvisats i justitiedepartementets promemoria vara att föredraga framför den som utredningsmannen föreslagit. Den i promemorian förordade brottsbeskrivningen torde emellertid vara något för snäv. Såsom generaltullstyrelsen erinrat bör straff inträda icke blott när utförelsen skett utan anmälan, utan även när anmälan visserligen gjorts men vederbörande förfarit illojalt i något annat avseende. I överensstämmelse härmed ha förutsättningarna för straffbarhet i lagförslaget angivits så, att någon utan föregående anmälan hos vederbörlig myndighet eller med vidtagande av vilseledande åtgärd från riket utför gods, mot vars utförande Konungen i utfärdad författning meddelat förbud. På sätt uttalats i promemorian torde under uttrycket anmälan hos vederbörlig myndighet böra innefattas ej allenast sådan utförelseanmälan som omförmäles i 119 § tullstadgan utan också t. ex. en uppgift om godset, som lämnats på adresskortet till ett postpaket.

Under 2 § i 1916 års förordning angivas vissa fall då gods som ligger under exportförbud ändå straffritt får utföras. Bestämmelserna i fråga innefatta i själva verket begränsningar av exportförbudens giltighet och ha därför systematiskt knappast sin rätta plats i en lag om straff för överträdelse av sådant förbud. På grund härav har någon motsvarighet till nämnda stadganden ej upptagits i lagförslaget. Erforderliga föreskrifter i ämnet torde i stället böra utfärdas i administrativ ordning.

Straffet skall enligt lagförslaget, liksom för närvarande, i allmänhet vara dagsböter. Under vissa omständigheter skall emellertid även frihetsstraff kunna ådömas.

I sistnämnda hänseende anförde *utredningsmannen* att medveten överträdelse av ett utförselsförbud i svårare fall borde kunna föranleda frihetsstraff. I enlighet därmed hade i hans utkast upptagits en bestämmelse, att vid uppsåtlig olovlig varuutförsel finge dömas till fängelse i högst ett år.

Med anledning härav erinrades i *promemorian* att innebörden av ordet uppsåtlig icke vore fullt klar. I doktrinen hade sålunda gjorts gällande, att ovetskap om att en handling vore förbjuden ej uteslöte att gärningsmannen skulle anses ha handlat med uppsåt. Det syntes därför lämpligare att, på sätt som skett i lagen om straff för olovlig införsel, göra rätten att döma till frihetsstraff beroende av att utförseln ägt rum i större omfattning eller yrkesmässigt. Enligt vad i *promemorian* vidare anfördes kunde visserligen mot en sådan avfattning anmärkas att åtminstone alternativet »större omfattning» formellt beredde möjlighet att tillgripa frihetsstraff, även om vederbörande saknat kännedom om utförselsförbudet. Någon fara för att domstolarna i dylika fall skulle döma till fängelse syntes emellertid icke föreligga.

I det yttrande *generaltullstyrelsen* avgivit över *promemorian* har uttalats, att frihetsstraff enligt styrelsens mening borde få tillgripas även vid allmänt försvärande omständigheter. Som exempel på dylika omständigheter har anförts, att gärningsmannen ådagalagt särskild förslagenhet och därigenom försvärat brottets upptäckande.

Vid övervägande av de olika förslag som sålunda framställts har jag funnit de starkaste skälen tala för den i *promemorian* förordade lösningen. I sådana fall, då den olovliga utförseln ej skett yrkesmässigt eller i större omfattning, torde det praktiska behovet av att ändock kunna döma till fängelse på grund av andra försvärande omständigheter vara ringa. Därtill kommer, att en regel av det innehåll *generaltullstyrelsen* föreslagit skulle medföra den betydande olägenheten att strafföreläggande ej kunde begagnas i mål av nu ifrågakommande slag.

Behov av att kunna tillgripa frihetsstraff kan tydligen föreligga även då fråga är om återfall. Beträffande återfall stadgas för närvarande i 4 § 1 mom. 1916 års förordning att om den, som två eller flera gånger straffats för olovlig varuutförsel, ånyo förövar enahanda brott, han skall dömas till fängelse från och med en månad till och med två år eller till straffarbete från och med två månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må dock, enligt 2 mom. samma paragraf, dömas till böter enligt vad för olovlig utförsel i allmänhet är föreskrivet.

I den förut omnämnda *departementspromemorian* erinrades att dessa bestämmelser syntes onödigt stränga. Tillika framhölls, att det höga maximum av två års straffarbete medförde, att mål om återfall i rådhusrätt alltid måste handläggas med nämnd. I samband med dessa uttalanden anfördes, att ett högsta straff av ett års fängelse syntes tillräckligt även när återfall föreläge. Å andra sidan borde — i överensstämmelse med vad som numera gällde enligt 4 kap. 14 § allmänna strafflagen — återfallsstraff kunna inträda så snart gärningsmannen förut blivit dömd för olovlig varuutförsel. Kravet

på undergången bestraffning anslöte till en äldre lydelse av omförmälda lagrum i strafflagen och borde därför ej lämpligen bibehållas.

Vad som i denna del föreslagits i promemorian har lämnats utan anmärkning i remissyttrandena. För min del är jag emellertid icke beredd att tillstyrka en så betydande sänkning av straffet. Ätminstone för de grävsta fallen bör enligt min uppfattning straffarbete alltjämt ingå i skalan. I enlighet härmed har i lagförslaget återfallsstraffet satts till böter eller fängelse med möjlighet att döma till straffarbete i högst två år, om den olovliga utförelsen skett i större omfattning eller yrkesmässigt.

I 4 § 3 mom. 1916 års förordning meddelas föreskrifter om förhöjt straff för olovlig varuutförelse av vissa befattningshavare. Enligt dessa föreskrifter skall befattningshavare vid tullverket som beträdes med sådant brott dömas till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Samma straffskala skall tillämpas därest befattningshavare vid statens järnvägar, postverket eller lotsverket eller åklagare gör sig skyldig till olovlig utförelse av gods som han i och för sin tjänst har under händer eller till vilket han av sådan anledning har tillträde.

Liknande bestämmelser finnas upptagna i 1 § 3—5 och 10 mom. 1923 års lag om straff för olovlig varuinförelse. De innebära bl. a., att om olovlig varuinförelse förövas i tjänsten av tjänsteman vid tull- eller lotsverket, straffet skall vara straffarbete i högst två år eller fängelse. Detsamma gäller, därest järnvägs- eller posttjänsteman olovligen inför gods som han i och för sin tjänst haft under händer eller vartill han av sådan anledning haft tillträde. Härjämte föreskrives en förhöjning av det vanliga straffmaximum för vissa andra fall, då vid järnväg eller postverket anställd person gjort sig skyldig till olovlig införelse och begagnat sig av sin ställning för att underlätta brottet. Slutligen stadgas, dels att om olovlig varuinförelse förövas av tjänsteman vid tullverket eller lotsverket utom tjänsten, brottet skall anses begånget under synnerligen försvärande omständigheter, och dels att om sådant brott tillika innefattar förbrytelse i tjänsten, den förbrytelsen skall bedömas enligt allmänna strafflagen.

Utredningsmannen hade på denna punkt avfattat sitt utkast i huvudsaklig överensstämmelse med 1923 års lag.

I *promemorian* föreslogs att i stället skulle meddelas ett allmänt stadgande, att om olovlig varuutförelse förövades av befattningshavare vid tullverket, lotsverket, postverket eller statens järnvägar och han funnes ha genom brottet åsidosatt sin tjänsteplikt, gärningsmannen skulle dömas till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Detta förslag har av *generaltullstyrelsen* lämnats utan erinran. *Justitiekanslersämbetet* har däremot ifrågasatt, om det funnes något verkligt behov av en så sträng straffskala.

För egen del vill jag erinra, att frågan om verkan av att ett allmänt brott förövats i offentlig tjänst varit föremål för prövning i samband med den ändring av 25 kap. strafflagen som beslutats vid årets riksdag och träder i

kraft den 1 januari 1949. I det betänkande av straffrättskommittén som låg till grund för denna ändring (SOU 1944: 69) uttalades, att det försvärande moment, som låge i att brottet begåtts i tjänsten, regelmässigt borde kunna beaktas inom ramen för den vanliga strafflatituden. Emellertid framhöll kommittén tillika att *vissa* gärningar borde bedömas strängare än enligt den allmänna straffskalan, om de förövades av ämbetsman i samband med tjänsten. Som exempel anfördes att brott mot brevhemligheten förövades av posttjänsteman i hans tjänst. För dylika fall föreslog kommittén ett allmänt stadgande, att om ämbetsman genom brott åsidosatt sin tjänsteplikt, han må dömas till fängelse i högst två år, även om så strängt straff eljest ej kunnat följa å brottet.

Den ståndpunkt straffrättskommittén sålunda intagit biträdades av statsmakterna. I enlighet därmed stadgas i 25 kap. 5 § strafflagen i detta lagrums nya lydelse, att om ämbetsman finnes hava genom allmänt brott åsidosatt sin tjänsteplikt, denna omständighet skall beaktas vid straffets bestämmande, samt att i sådant fall fängelse intill två år må ådömas, ändå att så högt straff eljest ej kunnat följa.

I detta sammanhang bör också beaktas, att enligt den nya lydelsen av 25 kap. 7 § strafflagen ämbetsman, som för allmänt brott förskyller fängelse eller böter, skall dömas till suspension, om han genom brottet i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga. Finnes med hänsyn till tjänstens särskilda beskaffenhet att han genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava densamma, må till avsättning dömas. Vad sålunda är föreskrivet äger tillämpning vare sig brottet förövats i samband med tjänsten eller ej.

Genom nu berörda stadganden i strafflagen beredas enligt min uppfattning tillräckliga möjligheter att i alla de fall, då olovlig varuutförsel förövas av offentlig tjänsteman, med erforderlig skärpa ingripa mot honom. Jag har därför icke ansett påkallat att i förevarande lagförslag upptaga något stadgande om särskild straffförhöjning, därest sådant brott begås t. ex. av befattningshavare vid tullverket eller lotsverket. Ej heller innehåller förslaget någon motsvarighet till den i lagen om straff för olovlig varuinförsel nu förekommande bestämmelsen, att om sådant brott förövas av tjänsteman vid tullverket eller lotsverket utom tjänsten, brottet skall anses begånget under synnerligen försvärande omständigheter. En dylik föreskrift skulle stundom kunna leda till obilliga resultat. Som exempel kan nämnas att ett skrivbiträde hos generaltullstyrelsen sänder ett gåvopaket till utlandet och däri inlägger även en obetydlig kvantitet utförsel förbjudna livsmedel.

De skäl som bestämt min ståndpunkt i denna del äga tydligen giltighet även såvitt fråga är om olovlig införsel. De nuvarande stadgandena i 1 § 3—5 och 10 mom. 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel torde följaktligen böra upphävas.

2 §.

Enligt denna paragraf likställas med olovlig varuutförsel vissa förfaranden som ej falla in under den allmänna brottsbeskrivningen i 1 §. Punkterna 1 och 2 överensstämmer med 3 § första stycket a) och b) i 1916 års förordning. Punkt 3 är främst avsedd att ersätta 5 § andra stycket samma förordning. Den har till syfte att underlätta förhindrandet av olovlig utförsel genom passagerare och anställda å fartyg och luftfartyg i utrikes trafik.

Sådana passagerare och anställda äro enligt 2 § 1 mom. h) i 1916 års förordning berättigade att utan hinder av meddelat exportförbud utföra förnödenheter som prövas icke överstiga behovet under resan. Vad besättningen beträffar är dessutom att beakta, att gods, som ligger under exportförbud, det oaktat må utföras såsom skeppsproviant eller i och för restaurangrörelse å färja eller luftfartyg, såvida godset prövas icke överstiga för ändamålet erforderlig myckenhet. Det måste uppenbarligen vara förenat med svårigheter att kontrollera, att dessa lätnader icke missbrukas. För att underlätta övervakningen infördes år 1918 såsom andra stycke i 5 § ett stadgande, att som försök till olovlig varuutförsel skall anses ombordförande i fartyg med destination till utrikes ort för förbrukning under fartygets uppehåll i svensk hamn av proviant eller förnödenheter av till utförsel förbjuden beskaffenhet utan tillstånd av vederbörande tullmyndighet.

Utredningsmannen anförde på denna punkt, att för åstadkommande av en effektivare kontroll sistnämnda stadgande borde utsträckas att gälla allt ombordtagande av exportförbjudet gods på fartyg eller luftfartyg i utrikes trafik. I överensstämmelse härmed hade i hans utkast upptagits en bestämmelse, att olovlig varuutförsel skulle anses föreligga, därest gods av till utförsel förbjudet slag utan tillstånd av behörig tullmyndighet toges ombord på fartyg eller luftfartyg som befunne sig på resa i utrikes trafik eller skulle avgå i sådan trafik.

I *promemorian* erinrades, att en dylik föreskrift syntes kunna föra alltför långt. Det föreslogs därför att med olovlig utförsel skulle likställas endast sådana fall, då ombordtagandet skett i strid mot ett av tullmyndigheten utfärdat förbud.

Häremot har *justitiekanslersämbetet* invänt, att även ett dylikt stadgande måhända vore alltför vitt. Det syntes icke uteslutet att någon utan vetenskap om meddelat förbud i strid därmed toge ombord utförsel förbjudet gods under sådana omständigheter att det vore obilligt om han drabbades av straff. Ämbetet har därför ifrågasatt om ej bestämmelsen i stället borde utformas så, att straff såsom för olovlig varuutförsel föreskrevs för den som, med uppenbart missbruk av rätt att medföra förnödenheter för behov under resan, å fartyg eller luftfartyg ombordför utförsel förbjudet gods.

Generaltullstyrelsen har anfört, att en bestämmelse av det innehåll som förordats i *promemorian* sannolikt komme att medföra avsevärda tillämp-

ningssvårigheter. I samband därmed har styrelsen föreslagit den avfattningen, att såsom olovlig varuutförsel skall anses, om till utförsel förbjudet gods av annat slag eller i större myckenhet än som enligt »2 § 1 mom. h)» må utföras ur riket, utan tillstånd av tullmyndighet av någon tages ombord å fartyg eller luftfartyg som befinner sig på resa i utrikes trafik eller skall avgå i sådan trafik.

Enligt min uppfattning tala övervägande skäl för det av generaltullstyrelsen framställda förslaget. De bestämmelser som förordats av utredningsmannen och i promemorian torde under vissa förhållanden kunna leda till obilliga resultat. Mot en föreskrift av det innehåll justitiekanslersämbetet tillstyrkt kan å andra sidan invändas att den knappast utsäger mera än som följer redan av allmänna regler om försök. Lagförslaget överensstämmer därför i sak med generaltullstyrelsens förslag.

I detta sammanhang vill jag slutligen nämna att 3 § andra stycket 1916 års förordning innehåller en hänvisning till vad särskilt är stadgat angående skyldighet att till riket återföra å fiskeresor medhavda förråd av salt, tunnor och lådor. I detta ämne gäller för närvarande en kungörelse av den 18 september 1916. Den anses emellertid numera ej tillämplig utan ersättes i praktiken av föreskrifter som meddelas av vederbörande licensmyndighet. Med anledning härav har någon motsvarighet till 3 § andra stycket varuutförsel förordningen ej upptagits i lagförslaget.

3 §.

Förevarande paragraf innehåller bestämmelser om straff för försök och medverkan till olovlig varuutförsel. Den överensstämmer i sak med 5 § första stycket och 6 § 1916 års förordning.

4 §.

I denna paragraf ha upptagits bestämmelser om förverkandepåföljder.

Härom stadgas för närvarande i 1 § 2 mom. 1916 års förordning att olovligen utförd gods skall vara förverkat samt att, därest godset ej kan tillrättas kaffas, gärningsmannen i stället skall gälda dess värde. Dessutom gäller enligt 3 mom. samma paragraf, att mindre farkoster, dragare och körredskap, vilka vid olovlig varuutförsel begagnas för att föra godset från land till större fartyg eller för landväga transport, likaledes skola vara förbrukta såvida godset anträffas under forslingen och forslingsredskapen tillhöra godsets ägare eller annan, som finnes hava ägt kännedom om den olovliga utförseln eller skälig anledning att misstänka den. Vad sålunda är föreskrivet om förverkande skall enligt 5 § äga tillämpning även vid försök.

Liknande men i viss mån avvikande stadganden finnas beträffande olovlig varuinförsel meddelade i 1 § 8 och 9 mom. lagen om straff för sådan införsel.

Utredningsmannen erinrade på förevarande punkt, att olovlig varuutförsel till Finland under senare år i icke obetydlig omfattning ägt rum direkt

med mindre motorbåtar. På grund härav hade i hans utkast ej upptagits någon motsvarighet till föreskriften att farkost ej må förklaras förverkad i annat fall, än då den begagnats för att föra godset från land till större fartyg. I övrigt hade de nuvarande förverkandebestämmelserna i huvudsak bibehållits oförändrade, dock med det betydelsefulla tillägget att de icke skulle tillämpas, om av omständigheterna uppenbarligen framginge att uppsåtlig förbrytelse ej förelåge. Med sistnämnda föreskrift åsyftades främst att utsluta sådana fall, då vederbörande ej ägt kännedom om att godset lagts under exportförbud.

I *promemorian* förordades att bestämmelserna om förverkande av farkoster och andra forslingsredskap skulle avfattas i överensstämmelse med motsvarande stadganden i 1 § 9 mom. varuinförsellagen. I övrigt anfördes, att goda skäl syntes tala för att konfiskationspåföljd icke borde inträda, därest gärningsmannen saknat kännedom om utförsel förbudet eller feltolkat detta och således befunnit sig i god tro. Det vore emellertid tveksamt, om han ej även i sådant fall måste anses ha handlat med uppsåt. På grund därav borde lämpligen i stället föreskrivas, att rätten finge eftergiva konfiskationspåföljden, om brottet skett av förbiseende eller omständigheterna eljest vore synnerligen mildrande.

I det yttrande *generaltullstyrelsen* avgivit över *promemorian* har anförts, att en så vidsträckt prövningsrätt för domstolen som föreslagits i *promemorian* kunde befaras medföra alltför långt gående eftergifter och därmed bliva till men för ett effektivt bekämpande av den olovliga varuutförseln. Lämpligare syntes vara att som villkor för befogenhet att eftergiva förverkandepåföljden föreskreves, att av omständigheterna uppenbarligen framginge att den olovliga varuutförseln ej skett mot bättre vetande.

För egen del vill jag i fråga om förverkande av forslingsredskap till en början framhålla, att bestämmelserna i 1916 års förordning delvis äro strängare än motsvarande stadganden i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel. En person, som i egenskap av turist företager en bilfärd till utlandet och därvid olovligen för med sig t. ex. ett par kilo kaffe, har därigenom enligt 1916 års förordning förbrutit ej blott kaffet utan även bilen. Sistnämnda påföljd skulle däremot icke inträtt, om han på hemvägen sökt smuggla in exempelvis några lådor cigarrer eller cigaretter. Som villkor för förverkande enligt 1923 års lag gäller nämligen att resan måste antagas hava ägt rum i väsentligt syfte att företaga olovlig varuinförsel eller att de forslade varorna till väsentlig del utgjorts av olovligen infört gods. Det synes önskvärt att denna begränsning blir gällande även vid olovlig utförsel. På grund härav och då några skäl till olika behandling ej heller i övrigt torde föreligga har jag funnit mig böra förorda, att bestämmelserna i denna del avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med 1923 års lag. Därigenom tillgodoses också det av utredningsmannen framställda önskemålet att farkoster skola kunna förklaras förbrutna i större utsträckning än hittills.

Emellertid ha genom lagändring den 30 juni 1948, som träder i kraft den 1 januari 1949, i 2 kap. 17 § strafflagen införts allmänna regler om förver-

kande på grund av brott mot nämnda lag. Under förarbetena till lagändringen berördes även frågan, huruvida förverkandeförklaring borde medföra att jämväl begränsade sakrätter i egendomen upphävdes. Härom anförde lagrådet bl. a., att avfattningen av det lagrådet underställda förslaget kunde giva anledning till tvekan, huruvida, då fartyg dömdes förverkat, också sjöpanträtter och in-teckningar i fartyget skulle förfalla. Det vore emellertid uppenbart att en fartygsägare lätt skulle kunna göra en förverkandedom ekonomiskt kraftlös genom missbruk av möjligheten att låta in-teckna sitt fartyg. Erfarenheten hade givit vid handen att motsvarande förhållande kunde förekomma också beträffande fordringar av beskaffenhet att grunda sjöpanträtt. Enligt lagrådets uppfattning borde därför förverkandet, om domstolen funne det påkallat, kunna drabba även sådana rättigheter. Beträffande de fall, då någon eljest hade särskild rätt till föremål som förklarades förverkat, ansåge lagrådet likaledes att det borde ankomma på domstolen att pröva, huruvida denna rätt skulle bestå eller ej. Därest föremålet köpts på avbetalning, borde domstolen sålunda, om skäl därtill förelåge, kunna i samband med förverkandeförklaringen göra förbehåll om att säljarens rätt till föremålet oaktat förklaringen ej skulle vara förfallen.

På grund av vad sålunda förekommit upptogos i det förslag som fram-lades för riksdagen dels en föreskrift, att om förverkandeförklaring avser fartyg som besväras av sjöpanträtt eller in-teckning, domstolen må förklara att panträtten i fartyget skall upphöra, och dels ett stadgande, att om i annat fall någons rätt till föremål som förklaras förverkat finnes böra oaktat förklaringen bestå, domstolen skall göra förbehåll därom. Dessa bestä-melser godkändes av riksdagen.

Övervägande skäl torde tala för att de grundsatser som sålunda kommit till uttryck i strafflagen vinna tillämpning också på förevarande område. I lagförslaget ha därför upptagits enahanda föreskrifter som i strafflagen om skälighetsprövning av domstolen då annans rätt är i fråga, varjämte be-stämmelserna i övrigt avfattats så, att forslingsredskap kan förklaras för-verkat även om det köpts på avbetalning. Om i dylikt fall avbetalningssälja-ren ej haft kännedom om den olovliga utförseln eller skäligen anledning att misstänka densamma, bör domstolen tydligen begagna sig av möjligheten att göra förbehåll om beståndet av hans rätt. Något uttryckligt stadgande härom torde icke erfordras.

Vid genomförande av vad sålunda föreslagits torde motsvarande änd-ringar böra vidtagas i lagen om straff för olovlig varuinförsel. Dessutom bör en jämkning ske i 1901 års lag om in-teckning i fartyg.

Vad härefter beträffar frågan om rätt för domstol att eftergiva förver-kandepåföljden är även jag av den uppfattningen, att möjlighet därtill bör införas. Vid angivandet av förutsättningarna för att eftergift må ske synes den formulering som förordats i promemorian i och för sig vara att före-draga framför den som föreslagits av utredningsmannen. Emellertid torde den anmärkning generaltullstyrelsen framställt icke kunna fränkännas ett visst berättigande. I lagförslaget har därför bestämmelsen utformats i när-mare anslutning till generaltullstyrelsens förslag.

5 §.

Denna paragraf ersätter 8 § i 1916 års förordning, som handlar om laga domstol, åtal och beslag.

Beträffande forum föreskrives för närvarande, att åtal skall anhängiggöras vid rådhusrätten i den stad, där brottet blivit begånget eller upptäckt, eller, om brottet timat eller upptäckts utom stads jurisdiktion, vid rådhusrätten i närmaste stad.

Som jag redan framhållit ha vid upprepade tillfällen framställts önskemål om ändring av dessa bestämmelser.

I den inledningsvis omnämnda skrivelsen den 16 april 1940 från länsstyrelsen i Värmlands län ifrågasattes sålunda, om det vore påkallat att i forumhänseende behandla mål av nu förevarande slag på annat sätt än andra brottmål. Även i de framställningar i ämnet som, på sätt förut nämnts, inkommit från landsfogden i samma län och från landsfiskalen i Kiruna distrikt påyrkades, att den särskilda forumregeln för mål om olovlig varuutförsel skulle upphävas. Som skäl härför åberopades, dels att bestämmelsen i fråga ej längre vore motiverad, enär häradsrätterna nu sammanträdde så gott som varje månad, och dels att den föranledde icke obetydliga kostnader och olägenheter genom långa och tidsödande resor för åklagare, tilltalade och vittnen.

Dessutom har frågan om forum i olika sammanhang behandlats av generaltullstyrelsen.

I ett yttrande som styrelsen den 2 augusti 1940 avgav över nyss berörda skrivelse från länsstyrelsen i Värmlands län anförde styrelsen, att det icke syntes finnas något skäl för en överflyttning av mål angående olovlig varuutförsel, som timat eller upptäckts utom stads jurisdiktion, från rådhusrätten i närmaste stad med dess i allmänhet goda kommunikationer till vederbörande häradsrätt. De nuvarande forumbestämmelserna hade betydande fördelar, såsom rådhusrätternas tätare sammanträdesturer och den större erfarenhet hos domstolen som vunnes genom att mål av ifrågavarande slag sammanfördes till större antal.

Sedermera har styrelsen i samband med sin tidigare omförmälda hemställan om en allmän revision av 1916 års förordning uttalat, att åtal för olovlig varuutförsel borde väckas vid tullmålsdomstol och utföras av tullåklagare. Till stöd härför anfördes, att olovlig varuutförsel i de flesta fall upptäcktes av tullpersonal och ofta förövades av besättningsmän å fartyg, vilka lämpligen skulle kunna delgivas stämning och avkrävas deposition för böter genom tullverkets försorg. Det vore därför önskvärt, att i fråga om åtal för sådant brott gällde liknande bestämmelser som beträffande olovlig varuinförsel.

Samma ståndpunkt intog styrelsen i ett den 31 maj 1945 avgivet remissyttrande över 1939 års polisutrednings betänkande. I detta yttrande anfördes bl. a., att erfarenheterna från senare tid, då allmänt exportförbud rått, ytterligare framhävt önskvärdheten av att mål om olovlig varuutförsel behandlades på samma sätt som tullmål.

Utredningsmannen föreslog på denna punkt allenast en mindre jämkning. I hans utkast hade sålunda som huvudstadgande upptagits en bestämmelse av samma innehåll som den nuvarande forumregeln. Dessutom hade emellertid i ett särskilt tillägg föreskrivits, att om stad saknade egen jurisdiktion, skulle vad som sagts om rådhusrätt i stället gälla häradsrätt med tingsställe i staden.

I *promemorian* anfördes att ett huvudskäl för forumbestämmelsen i 1916 års förordning torde ha varit, att målens förläggande till rådhusrätt möjliggjorde en snabbare behandling. I samband därmed uttalades att detta skäl genom rättegångsreformen förlorat det mesta av sin vikt, även om det ej helt kunde fränkännas betydelse. Därutöver framhölls att den fortgående indragningen av mindre rådhusrätter måste leda till en ökning av de olägenheter i form av kostsamma och tidsödande resor m. m. som följde med den nuvarande ordningen. Dessa olägenheter kunde endast delvis undanröjas genom en ändring i enlighet med utredningsmannens förslag.

Vidare anmärktes i *promemorian*, att nämnda olägenheter skulle bli ännu mera framträdande än nu, därest åtal för olovlig varuutförsel, på sätt generaltullstyrelsen föreslagit, finge väckas endast vid tullmålsdomstol. I sammanhang därmed erinrades också, att från flera håll framställts önskemål om avskaffande av tullmålsdomstolarna och de särskilda tullåklagarbefattningarna. På grund av vad sålunda anförts förordades i *promemorian* att mål om olovlig varuutförsel skulle i forumhänseende behandlas på samma sätt som brottmål i allmänhet.

Generaltullstyrelsen har i sitt yttrande över *promemorian* invänt, att det åtminstone ej borde vara uteslutet att väcka åtal för olovlig varuutförsel även vid tullmålsdomstol. Härom har styrelsen anført följande.

Frågan om forum i dylika mål sammanhänger intimt med frågan om åklagarskapet. I sistnämnda hänseende har styrelsen tidigare förordat åtalsrättens överflyttande på tullverkets åklagare. I åtalshänseende äro också förhållandena vid olovlig införsel och utförsel av varor väsentligen likartade. Flertalet sådana brott begås av resande och besättningsmän å fartyg. Brotten upptäckas och rapporteras i regel av tulltjänstemän. I båda fallen utgör skyndsamhet en oeftergivlig förutsättning för ett effektivt inskridande mot brottsligheten. Utan särskilda tullåklagare med åtminstone alternativ åtalsrätt kan effektivitetskravet uppenbarligen ej i önskvärd utsträckning upprätthållas beträffande ifrågavarande brott. De krav på omdöme, allmän duglighet och administrativ erfarenhet, som måste fyllas av de högre tulltjänstemän, vilka fungera såsom tullåklagare, utgöra garanti för att dessa tjänstemän i allmänhet också äro, även där de icke äga juridisk utbildning, väl skickade såsom åklagare. I den mån invändning om bristande åklagar-kompetens över huvud förtjänar avseende med hänsyn till det begränsade lagsiftningsområde, varom här är fråga, utgör en sådan invändning därför närmast fog för att dessa åklagare beredas ökade utbildningsmöjligheter. Alternativ åtalsrätt för tullåklagare och allmän åklagare finnes redan enligt 14 § lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin. Om sådan åtalsrätt skulle ifrågakomma i mål angående olovlig varuutförsel, synas de nuvarande forareglerna böra alltjämt gälla vid åtal av tullåklagare, medan rättegångsbal-

kens foraregler böra gälla vid åtal av allmän åklagare. För åtalsrätt åt tullåklagare talar även numera det nya institutet strafföreläggande, som skulle kunna bliva av stor praktisk betydelse vid beivrandet av brott av resande och besättningsmän.

Vid överbägande av vad sålunda förekommit har jag funnit mig böra avvisa tanken på en lösning i enlighet med utredningsmannens förslag. Den nuvarande ordningen synes mig vara förenad med så betydande olägenheter utan motsvarande fördelar att den ej lämpligen bör bibehållas. Mera tveksamt är, huruvida målen om olovlig varuutförsel böra följa vanliga forumregler eller hänvisas till tullmålsdomstol, eller om möjligen båda dessa utvägar böra hållas öppna.

Till förmån för att tullmålsdomstol bör vara behörig att upptaga dylika mål kan främst anföras, att försök till olovlig utförsel i allmänhet upptäckas av tullverkets personal. Det lär då ej sällan vara önskvärt att stämning kan utfärdas och delgivas utan dröjsmål. Detta torde stundom lättare låta sig göra, om åtalsrätten anförtros åt tullåklagare än om den förbehålles allmän åklagare. Ätminstone i stad där tullkammare finnes lär nämligen tullbevakningspersonalen i regel stå i närmare förbindelse med tullåklagaren än med allmänne åklagaren i staden.

I flertalet av de fall då olovlig utförsel sker över landgräns torde det å andra sidan vara utan betydelse för snabbheten i förfarandet, huruvida åtalsrätt tillkommer tullåklagare. Mången gång lär det i dylika fall tvärtom vara till fördel att utredningen kan handhas av åklagaren i orten och åtal ske vid den lokala domstolen.

I detta sammanhang bör också beaktas att frågan om tullåklagarnas ställning varit föremål för behandling vid 1946 års riksdag. I anslutning till en av Kungl. Maj:t då framlagd proposition, vari bl. a. föreslogs att tullåklagare vid beivrande av olovlig varuinförsel skulle erhålla samma straffprocessuella befogenheter som enligt lag tillkomma allmän åklagare, väcktes i andra kammaren en motion om avslag å propositionen i denna del. Första lagutskottet anförde i avgivet utlåtande (nr 57), att vissa skäl otvivelaktigt kunde anföras till stöd för motionärernas ståndpunkt. Flertalet tullåklagare hade icke någon juridisk utbildning, och de saknade erforderliga kvalifikationer för åklagaruppgifterna. Enär det sannolikt ej komme att dröja länge innan tullåklagarbefattningarna avskaffades, hade utskottet emellertid icke ansett sig böra frångå propositionens förslag.

Detta utskottets utlåtande godkändes av riksdagen. Med hänsyn härtill möta uppenbarligen vissa betänkligheter mot att nu anförtro tullåklagarna nya uppgifter. Från saklig synpunkt synes det mig också tveksamt, om åt dessa åklagare — som i allmänhet sakna erfarenhet av dagsbotssystemets tillämpning — bör överlämnas befogenhet att utfärda strafförelägganden å dagsböter.

På grund av vad sålunda anförts är jag för närvarande icke beredd att tillstyrka, att tullmålsdomstol anvisas som forum för mål om olovlig varuutförsel, utan förordar i stället att dessa mål behandlas lika med brottmål

i allmänhet. I lagförslaget ha därför överhuvud ej upptagits några bestämmelser om laga domstol, varav följer att frågan därom skall bedömas enligt reglerna i 19 kap. rättegångsbalken. Jag vill framhålla att detta ej utesluter, att om någon gjort sig skyldig såväl till olovlig införsel som till olovlig utförsel, åtal för båda brotten kan väckas vid tullmålsdomstol.

I fråga om å t a l gäller, såsom redan nämnts, enligt 1916 års förordning att sådant ej må anställas utan länsstyrelsens tillstånd. Mot denna föreskrift ha länsstyrelsen i Värmlands län och föreningen Sveriges landsfogdar anmärkt, att därest åtalsprövning alltjämt ansåges behöfelig, denna prövning numera borde ankomma på landsfogden. Landsfiskalen i Kiruna distrikt har hemställt, att bestämmelsen om åtalslov måtte upphävas.

Nämnda bestämmelse tillkom huvudsakligen i syfte att förebygga att åtal — med åtföljande straff och förverkande — komme till stånd i sådana fall då vederbörande exportör handlat fullt öppet och i god tro. Detta önskemål har i lagförslaget beaktats redan vid utformandet av straff- och förverkandebestämmelserna. Något krav på särskilt tillstånd till åtal har därför icke uppställts i förslaget.

Jag vill nämna att utredningsmannen — som på motsvarande skäl föreslagit att åtalsprövning i allmänhet icke skulle förekomma — likväl i sitt utkast upptagit ett stadgande att brott som avses i 2 § 2 i lagförslaget ej finge åtalas utan Konungens tillstånd. Som grund härför anförde utredningsmannen, att i sådana fall åtal kunde tänkas föranleda internationella förvecklingar, t. ex. då utländskt fartyg kommit innanför fyramils- men icke inom tremilsgränsen och olika meningar därför kunde råda, huruvida det befunnit sig på svenskt territorialvatten. Jag har emellertid icke ansett nödvändigt att föreslå någon undantagsbestämmelse för dylika, i praktiken knappast förekommande situationer.

Beträffande b e s l a g föreskrives i 1916 års förordning, att det åligger åklagaren att verkställa beslag å gods och forslingsredskap, som enligt förordningens bestämmelser anses förbrutna. Även för beslag erfordras emellertid länsstyrelsens tillstånd. I avbidan på behörigt beslut om beslag må godset och forslingsredskapen kvarhållas av åklagaren eller av vederbörande tull-, post- eller järnvägsmyndighet. Om sådant kvarhållande skall ägaren ofördröjligen underrättas.

Numera ha i 27 kap. rättegångsbalken meddelats generella stadganden om beslag. Enligt 1 § detta kapitel må beslag läggas bl. a. å föremål som kan antagas vara förverkat på grund av brott. I 4 § givas föreskrifter om vem som är behörig att verkställa beslag. Härom gäller, att beslag i allmänhet får äga rum allenast efter beslut av åklagaren eller, i stad, den polistjänsteman som leder förundersökningen angående brottet. Är fara i dröjsmål, må dock, även utan sådant beslut, åtgärden vidtagas av underordnad polisman. Dessutom må envar, som med laga rätt griper eller anhåller misstänkt eller verkställer häktning, husrannsakan eller kroppsvisitation, lägga beslag på föremål som därvid påträffas. Har i enlighet med

någon av dessa undantagsbestämmelser beslag företagits av annan än åklagaren eller undersökningsledaren, skall anmälan skyndsamt göras hos denne, som har att omedelbart pröva, om beslaget skall bestå. Därest den, från vilken beslag sker, ej är närvarande vid beslaget, skall han enligt 11 § utan dröjsmål underrättas om detsamma. I 6 § föreskrives, att den som drabbats av beslag äger hos rätten påkalla prövning av beslaget. Om detta därvid fastställes, skall rätten tillika utsätta viss tid, inom vilken åtal skall väckas. I annat fall än nu sagts skall åtal väckas inom en månad från det beslaget verkställdes. Väckes ej åtal i rätt tid, skall beslaget omedelbart hävas. Slutligen stadgas i 17 §, att om i lag eller författning givits avvikande bestämmelser, dessa skola gälla.

Jag vill nämna att vissa dylika undantagsbestämmelser meddelats i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel. Då beslag ägt rum enligt den lagen, skall sålunda vad i rättegångsbalken är stadgat om viss tid för åtal icke äga tillämpning. I detta hänseende föreskrives blott att åtal skall väckas så snart ske kan. Vidare gäller, att tulltjänstemän, polismän och lotstjänstemän äga självständig beslagsrätt även i andra fall än då sådan skulle förelegat redan enligt nyssnämnda föreskrifter i 27 kap. 4 § rättegångsbalken.

Det torde vara uppenbart att rättegångsbalkens bestämmelser i allt väsentligt böra lända till efterrättelse även i fråga om beslag på grund av olovlig varuutförsel. Den särskilda föreskriften i 1916 års förordning att beslag ej må ske utan länsstyrelsens tillstånd bör av tidigare angivna skäl ej längre bibehållas. Däremot torde det vara påkallat att på nu ifrågavarande område medgiva motsvarande lättnader som i mål om olovlig införsel. I förevarande paragraf har därför föreskrivits, att med avseende å beslag på grund av olovlig varuutförsel ej skall tillämpas vad i 27 kap. rättegångsbalken är stadgat om den tid, inom vilken åtal sist skall vara väckt. Dessutom har i 9 § i lagförslaget upptagits en bestämmelse av innebörd att befattningshavare, som enligt vad där sägs har att övervaka att olovlig utförsel icke äger rum, därvid har obegränsad rätt att taga egendom som skall vara förverkad i beslag.

6 §.

Under 10 § 1916 års förordning givas föreskrifter om tillvägagångssättet då ägaren av beslagtagna egendom är okänd eller ej kan anträffas med stämning. Även härom ha numera meddelats generella bestämmelser i 17 § lagen om införande av nya rättegångsbalken. I samband med tillkomsten av dessa stadganden infördes emellertid i 17 § lagen om straff för olovlig varuinförsel särskilda regler, enligt vilka i vissa fall ett enklare förfarande må användas. Enahanda lättnader torde böra medgivas i de mål varom nu är fråga. Bestämmelser i enlighet härmed ha upptagits i denna paragraf.

7 §.

I förevarande paragraf regleras frågan om beslagtagna egendoms försäljning.

Härom stadgas i 8 § 3 mom. 1916 års förordning, att därest gods, som kvarhållits i avbidan på beslag, kan bli underkastad förskämning, minskning eller annan nedgång i värde, ägaren må påkalla att godset genom åklagarens försorg omedelbart försäljes. Vidare föreskrives i 9 §, att sedan beslag med länsstyrelsens tillstånd verkställt, åklagaren äger låta sälja det beslagtagna utan avvaktan på domstols beslut om förverkande. Försäljning som äger rum i enlighet med nämnda bestämmelser skall ske på offentlig auktion. Influten köpeskilling skall, till dess förverkandefrågan blivit slutligen avgjord, nedsättas hos länsstyrelsen genom insättning i riksbanken eller annan bank som länsstyrelsen godkänner.

Med avseende å de fall, då egendom som dömes förverkad ej redan försålts i nyss angiven ordning utan alltjämt finnes i behåll, innehåller förordningen icke några stadganden om hur med egendomen skall förfaras. Såsom jag inledningsvis nämnt har justitieombudsmannen i skrivelse den 29 juni 1944 hemställt om införande av föreskrift att den även i dylika fall skall försäljas på offentlig auktion. I skrivelsen erinrades bl. a., att härigenom överensstämmelse skulle uppnås med bestämmelserna i lagen om straff för olovlig varuinförsel.

I 21 § 1 mom. sistnämnda lag stadgas, att egendom som genom lagakraftägande utslag förklarats förverkad skall, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, av vederbörande tullförvaltning försäljas å offentlig auktion. Förvaringspersedel må likväl försäljas allenast för så vitt den gjorts otjänlig att användas såsom redskap för olovlig varuinförsel; skoland, där detta icke lämpligen kan ske, med persedeln förfaras på sätt generaltullstyrelsen bestämmer. Enligt 2 mom. i samma paragraf får i vissa fall försäljning äga rum utan att dom å förverkande behöver avvaktas. Forslingsredskap må sålunda alltid säljas utan annat uppskov än som erfordras för auktionens behöriga kungörande. I fråga om annan egendom stadgas, att därest den är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, den domstol på vars handläggning målet beror äger att utan avbidan på ägares inställelse meddela beslut om egendomens avyttring. Köpeskilling som influtit vid avyttring enligt 2 mom. skall, intill dess utslag fallit och vunnit laga kraft, nedsättas i tullkassan.

Utredningsmannen hade på denna punkt avfattat sitt utkast i huvudsaklig överensstämmelse med 21 § varuinförsellagen. Med avseende å behandlingen av köpeskilling för egendom, som försålts innan frågan om dess förverkande prövats, skulle dock enligt utkastet gälla detsamma som nu finnes föreskrivet i 1916 års förordning.

Också enligt min uppfattning bör förevarande spörsmål regleras i närmare anslutning till vad som nu är föreskrivet i 21 § lagen om straff för olovlig varuinförsel. Det synes mig emellertid icke förenligt med nutida rättsuppfattning att forslingsredskap får försäljas innan frågan om dess förverkande avgjorts. Skälig hänsyn till ägaren torde kräva, att sådant redskap behandlas på samma sätt som annan beslagtagna egendom. Jämväl beträffande möjligheterna till förtida försäljning av gods som är un-

derkastat förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde torde vissa jämkningar böra ske i förhållande till de nuvarande bestämmelserna i varuinförsellagen. På samma sätt som i 1916 års förordning torde sålunda böra meddelas ett uttryckligt stadgande att ägare av sådant gods må påkalla att det avyttras utan uppskov. Om dylik begäran framställs, finnes tydligen icke någon anledning att kräva rättens tillstånd till försäljningen. Även eljest lär domstolsprövning av försäljningsfrågan utan olägenhet kunna undvaras, därest godsets värde är jämförelsevis obetydligt. I viss anslutning till stadgandena i 6 § 2 mom. förevarande lagförslag och 22 § första stycket spritinförsellagen synes därför krav på dylik prövning böra uppställas endast för de fall, då försäljning ej begärts av ägaren och värdet uppskattas till minst etthundra kronor.

Vad angår frågan om behandlingen av köpeskilling som influtit vid förtida försäljning kan det enligt min mening icke anses erforderligt att beloppet nedsättes hos länsstyrelsen eller annan myndighet. Det torde ej böra krävas mera än att medlen göras räntebärande genom insättning i bank.

Lagförslaget har avfattats i enlighet med vad jag sålunda anfört. Därest förslaget genomföres, torde samtidigt lagen om straff för olovlig varuinförsel böra ändras så, att överensstämmelse uppnås mellan de båda lagarna.

I förevarande sammanhang vill jag slutligen nämna, att 11 § 1 mom. 1916 års förordning innehåller ett stadgande av innebörd att egendom som förklarats förverkad ej skall tullbeskattas. Detta torde, såsom ock utredningsmannen framhållit, få anses följa redan av sakens natur, och någon motsvarande föreskrift har därför icke upptagits i lagförslaget.

8 §.

I 11 § 2—4 mom. 1916 års förordning givas detaljerade föreskrifter om vad som är att iakttaga, därest verkställt beslag häves genom domstols utslag. Bestämmelserna innebära i stort sett att åklagaren, så snart han fått kännedom om att utslaget vunnit laga kraft, skall lämna ägaren skriftlig underrättelse därom. I allmänhet skall sedan egendomen eller, om den redan försålts, köpeskillingen därför på anfordran utlämnas till ägaren, som emellertid, då fråga är om köpeskilling, måste framställa anspråk inom viss tid vid påföljd att beloppet eljest hemfaller till kronan. Därest den beslagtagna egendomen utgöres av utländskt oförtullat gods, skall den dock i stället av åklagaren överlämnas till vederbörande tullmyndighet och därefter i vanlig ordning redovisas till ägaren genom tullmyndighetens försorg.

Utredningsmannen anförde på denna punkt att det låge i sakens natur, att om ett beslag hävdes, egendomen eller de medel som influtit vid försäljning av densamma skulle hållas ägaren tillhanda. Frågan om preskription av ägarens anspråk därest han ej kunde anträffas eller ej låte sig avhöra ägde betydelse även för andra fall än då beslaget skett på grund av olovlig varuutförsel och borde följaktligen lösas i ett större sammanhang. Med an-

ledning härav borde av nyssnämnda stadganden i 1916 års förordning blott bibehållas föreskriften, att om beslaget avsett utländskt oförtullat gods, egendomen eller köpeskillingen skulle för tullbehandling ställas till tullmyndighetens förfogande.

Jag har funnit mig böra biträda den ståndpunkt utredningsmannen sålunda intagit. En bestämmelse av den innebörd utredningsmannen förordat har upptagits i denna paragraf.

9 §.

Enligt 13 § 1 mom. 1916 års förordning är, vid sidan av polisen, även tullverkets, postverkets och statens järnvägars personal skyldig att övervaka att olovlig varuutförsel icke äger rum. Stadgandena därom ha med något ändrad avfattning överflyttats till första stycket i denna paragraf.

I andra stycket har, av skäl som angivits vid behandlingen av 5 §, upptagits en bestämmelse, att personal varom nu är fråga jämväl må taga egendom, som kan antagas vara förverkad, i beslag. Tillika har föreskrivits, att anmälan om sådant beslag skyndsamt skall göras hos åklagaren, som har att omedelbart pröva, om beslaget skall bestå. Den beslagsrätt som sålunda tillagts tull-, post- och järnvägsmyndigheterna skiljer sig i praktiken föga från den befogenhet att kvarhålla gods och forslingsredskap, vilken tillkommer dem enligt 8 § 1916 års förordning.

Jag vill i detta sammanhang nämna att 13 § 2 mom. sagda förordning innehåller ett stadgande om rätt för tullmyndighet att i vissa fall förbjuda utförsel av gods som tillsvidare ej finnes böra tagas i beslag. Därest tullmyndighet, när gods, som ej är exportförbjudet, anmäles till utförsel, finner tvivelaktigt, huruvida sådana omständigheter föreligga som avses i 2 § 1 i förevarande lagförslag, må sålunda myndigheten förordna, att godset ej må utföras förrän nämnda fråga på myndighetens hemställan prövats av generaltullstyrelsen. Någon motsvarighet till detta stadgande har ej upptagits i lagförslaget. I den mån särskilda bestämmelser erfordras för dylika fall, torde de kunna utfärdas i administrativ ordning.

Bestämmelserna i tredje stycket ha tillkommit med anledning av särskild framställning från generaltullstyrelsens sida.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 december 1947 har styrelsen erinrat, att tullpersonalens möjligheter att gripa för brott mot tullagstiftningen misstänkta personer genom rättegångsreformen blivit mera begränsade än förut. Styrelsen har tillika hemställt om åtgärder till undanröjande av denna olägenhet.

Om gripande stadgas i 24 kap. 7 § första stycket nya rättegångsbalken, att om mot någon förekomma skäl till anhållande men beslut därom icke utan fara kan avvaktas, polisman må gripa honom även utan sådant beslut. Enligt andra stycket av samma paragraf må vidare den som begått brott, vara kan följa frihetsstraff, gripas av envar, därest han träffas på bar gärning eller flyende fot. I sådant fall skall emellertid den gripne skyndsamt

överlämnas till närmaste polisman. Då polisman sålunda omhändertagit någon, som gripits av annan, eller själv gripit misstänkt person, skall han skyndsamt göra anmälan därom hos anhållningsmyndigheten. Denna har att efter förhör med den gripne omedelbart besluta, huruvida han skall anhållas eller frigivas. Anhållningsmyndighet är i regel vederbörande åklagare.

Dessa bestämmelser innebära, såvitt angår befogenheten för enskilda personer att gripa den som ertappas vid begående av brott eller under flyktförsök, en viss inskränkning i förhållande till förut gällande rätt. Enligt 19 § 10 punkten promulgationsförordningen till strafflagen kunde nämligen under särskilda omständigheter sådan befogenhet föreligga även vid bötesbrott. Förutsättningarna härför voro, att det var fråga om okänd person som undandrog sig att uppgiva sitt namn eller sin hemort eller vars uppgifter därom kunde misstänkas vara osanna. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att i motsvarande fall den brottslige alltjämt må gripas av polisman. Enligt 24 kap. 2 § nya rättegångsbalken må nämligen häktning — och därmed även anhållande — oberoende av brottets beskaffenhet tillgripas, om den misstänkte är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller anledning förekommer att hans uppgift därom är osann, så ock om han saknar hemvist inom riket och det skäligen kan befaras att han genom att begiva sig från riket undandrager sig lagföring eller straff.

Vad särskilt beträffar tullpersonalens ställning i förevarande hänseende ha, såsom redan nämnts, tullåklagarna i samband med nya rättegångsbalkens ikraftträdande erhållit samma befogenhet som allmän åklagare att använda straffprocessuella tvångsmedel. Övriga tulltjänstemän äga däremot, liksom förut, icke annan rätt att gripa misstänkta personer än som enligt vad nyss sagts tillkommer varje enskild medborgare. För deras del har alltså rättegångsreformen medfört minskade befogenheter, i det att möjlighet till gripande i denna ordning numera aldrig föreligger vid bötesbrott. Detta är av särskild betydelse på den grund, att varken olovlig varuinförsel eller olovlig varuutförsel i regel må bestraffas svårare än med böter.

Generaltullstyrelsen har i sin nyssnämnda skrivelse i ämnet anfört, att tulltjänstemännen för att kunna behörigen fullgöra på dem ankommande brottsundersökningar och anställa därvid erforderliga förhör måste äga åtminstone lika stor befogenhet som före rättegångsreformen att gripa misstänkta personer. Lämpligast syntes vara, att de erhöle enahanda rätt i sådant avseende som enligt nya rättegångsbalken tillkomme polisman. Styrelsen hemställde därför, att tulltjänsteman måtte vid fullgörande av honom åliggande undersökning rörande brott mot tullagstiftningen tillerkännas polismans befogenhet.

Över denna styrelsens framställning har yttrande inforrats från riksåklagarämbetet.

Ämbetet har till en början erinrat, att den befogenhet, polisman enligt nya rättegångsbalken hade att gripa för brott misstänkta personer, i två avseenden vore vidsträcktare än den som tillkomme tulltjänsteman. Dels

finge polisman gripa även annan än den som anträffades på bar gärning eller flyende fot och dels ägde han i de fall som omförmäldes i 24 kap. 2 § nämnda balk begagna detta tvångsmedel också vid bötesbrott.

I fortsättningen har ämbetet förklarar sig dela generaltullstyrelsens uppfattning att tulltjänsteman i fråga om rätten till gripande borde likställas med polisman. Härom har ämbetet bl. a. anfört följande.

Vad härefter angår behovet av utvidgad befogenhet för tulltjänsteman att på eget ansvar gripa för brott misstänkt torde detta i främsta rummet göra sig gällande vid den övervakning, som fullgöres av tullverkets kust- och gränsbevakningspersonal för beivrande av smuggling. Uppenbarligen kunna tullåklagarna med hänsyn till sina övriga åligganden icke annat än i rena undantagsfall äga möjlighet att personligen deltaga i spaning och annan undersökning angående brott som här avses. Då dessutom undersökningarna i allmänhet äga rum på långt avstånd från deras stationeringsorter och under förhållanden, som icke annat än undantagsvis torde innebära möjlighet för bevakningspersonalen att telefonledes upprätthålla förbindelse med vederbörande tullåklagare, synes den begränsade befogenhet att gripa misstänkt person, som för närvarande tillkommer tulltjänsteman, understundom kunna leda till betydande olägenheter. Särskilt vid yrkesmässig eller annan organiserad smugglingsverksamhet torde misstankarna ofta riktas mot viss person först efter mer eller mindre omfattande förberedande spaningsåtgärder, då rekvisiten »bar gärning» respektive »flyende fot» ej föreligga. Avsaknaden av rätt för tulltjänsteman att i samband med sådan spaning gripa uppspårade misstänkta personer kan givetvis vara ägnad att på ett betänkligt sätt äventyra effektiviteten i övervakningen. Särskilt torde det vara anledning att uppmärksamma härav föranledda olägenheter vid bekämpandet av spritsmuggling. Starka skäl synas emellertid tala för att tulltjänsteman bör äga rätt att företaga gripande även då det är fråga om ringare brott. Det kan härvid förtjäna uppmärksammas, att processlagberedningen i motiven till nya rättegångsbalken såsom ett särskilt skäl för en utsträckt rätt till häktning vid bötesbrott anfört, att en sådan rätt vore av särskild betydelse beträffande sjömän och andra, som gjorde sig skyldiga till olovlig varuinförsel och dylika brott.

Såsom skäl emot den ifrågasatta utvidgningen av tulltjänstemans befogenhet skulle möjligen kunna anföras, att den personal, som ingår i tullverkets kust- och gränsbevakning, liksom tullpersonal av lägre grad över huvud taget ej äger den teoretiska utbildning rörande tillämpningen av straffprocessuella och andra rättsliga föreskrifter, som polismän numera i allmänhet erhålla. Dessutom äger polispersonal helt naturligt i regel en betydligt större erfarenhet och vana vid handhavande av brottmålsutredningar än tulltjänstemän. Då varje form av frihetsberövande innebär kännbara ingrepp i den enskildes ställning, måste det givetvis vara ett allmänt intresse av största vikt, att rätten till frihetsinskränkande åtgärder omgärdas med erforderliga garantier. Vad nu anförts synes emellertid icke innebära tillräckligt vägande skäl att ställa sig avvisande mot en utvidgad befogenhet för tulltjänsteman att gripa för brott misstänkta personer. Enligt olika lagar och författningar på tullagstiftningens område ha tulltjänstemän tillagts vidsträckta befogenheter att företaga beslag, kroppsvisitation och andra liknande åtgärder. Genom de ändringar, som i samband med nya rättegångsbalkens införande vidtagits i varuinförsellagen och spritinförsellagen, har vidare åt tulltjänsteman inrymts samma rätt att utan förordnande företaga husrannsakan, som enligt nämnda balk tillkommer po-

lisman. Med beaktande härav och det praktiska behov, som otvivelaktigt påkallar en utvidgad befogenhet i förevarande hänseende, anser sig riksåklagarämbetet böra tillstyrka, att tulltjänsteman tillerkännes samma befogenhet att gripa för brott misstänkt person, som tillkommer polisman. Ämbetet förutsätter emellertid härvid, att generaltullstyrelsen genom särskilda föreskrifter eller på annat sätt för tullpersonalen klargör de förutsättningar, under vilka gripande av misstänkt må äga rum, ävensom att vederbörande tullåklagare noggrant övervaka tullpersonalens handhavande av ifrågavarande befogenhet.

Emellertid har ämbetet tillika uttalat att den sålunda tillstyrkta utvidgningen av tulltjänstemännens rätt i förevarande hänseende lämpligen syntes böra ske på annat sätt än generaltullstyrelsen föreslagit. I stället för ett allmänt stadgande varigenom tulltjänsteman tillerkändes polismands befogenhet har ämbetet sålunda förordat mera begränsade bestämmelser, som toge sikte endast på den föreliggande frågan. Sådana bestämmelser borde enligt ämbetets mening i första hand upptagas i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel och 1924 års spritinförsellag.

Vidare har ämbetet erinrat att gripande icke kunde begagnas för att i andra fall än då skäl till anhållande föreläge tvångsvis inställa någon till förhör. Det syntes därför ämbetet önskvärt att tulltjänsteman tillerkändes jämväl den rätt som enligt 23 kap. 8 § nya rättegångsbalken tillkomme polisman att till förhör medtaga person som vore tillstädes å plats där brott förövats. Även därom borde föreskrifter meddelas i nyssnämnda lagar.

För egen del vill jag framhålla, att för ett effektivt bekämpande av smugglingen torde krävas att tullbevakningspersonalen kan tillgripa även frihetsberövande åtgärder. De nuvarande möjligheterna därtill synas mig, särskilt på grund av den inskränkning som blivit en följd av rättegångsreformen, vara alltför snävt begränsade för att motsvara behovet. Med hänsyn härtill bör enligt min uppfattning avgörande vikt ej fästas vid de betänkligheter som kunna anföras mot att utsträcka tulltjänstemans befogenhet i nämnda avseende. Jag har följaktligen ansett mig böra tillstyrka att de av generaltullstyrelsen och riksåklagarämbetet förordade utvidgningarna genomföras. Beträffande formen härför har jag funnit den av riksåklagarämbetet anvisade utvägen vara att föredraga. Det har emellertid synt mig uppenbart, att bestämmelser i ämnet böra meddelas ej blott med avseende å mål rörande olovlig införsel utan också för de fall då fråga är om olovlig utförsel.

10 §.

Denna paragraf, som motsvarar 14 § 1916 års förordning, behandlar frågan om tullpersonalens rätt att till förhindrande av olovlig varuutförsel företaga kroppsvisitation å resande till utlandet. Paragrafen har avfattats i huvudsaklig överensstämmelse med de bestämmelser som i 13 och 14 §§ lagen om straff för olovlig varuinförsel meddelas angående kroppsvisitation till förebyggande av sådan införsel. Om kroppsvisitation genom polismyndighet stadgas i 28 kap. rättegångsbalken.

I 15 § 1916 års förordning givas föreskrifter om undersökning av gods som medföres av till utlandet avresande personer. Dylika föreskrifter torde emellertid kunna meddelas av generaltullstyrelsen, och någon motsvarighet till sistnämnda paragraf har därför ej upptagits i lagförslaget.

11 §.

Enligt 7 § 1916 års förordning skall av böter och förverkad egendom en tredjedel tillfalla kronan och två tredjedelar åklagaren. Finnes särskild angivare, skall denne taga hälften av åklagarens andel.

Som jag inledningsvis omnämnt har riksdagen i skrivelse den 10 juli 1944 (nr 455 punkt 8) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om indragning av angivar- och åklagarandelarna. Till grund för denna hemställan lågo vissa uttalanden i 1943 års statsrevisorers berättelse. Generaltullstyrelsen hade i ett den 18 januari 1944 avgivet yttrande över berättelsen anfört, att såväl åklagar- som angivarandelen syntes böra indragas till kronan.

Utredningsmannen föreslog att två tredjedelar av nu ifrågavarande belopp skulle tillfalla kronan och återstoden — motsvarande den nuvarande angivarandelen — ställas till generaltullstyrelsens förfogande för att användas till uppmuntran åt befattningshavare, som visat synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuutförsel, eller eljest till ändamål, ägnat att främja upptäckandet av eller motverka sådan utförsel.

I *promemorian* anfördes — under erinran om generaltullstyrelsens nyssnämnda uttalande av den 18 januari 1944 — att övervägande skäl syntes tala för att böter och förverkad egendom i sin helhet tillfölle kronan.

Generaltullstyrelsen har i sitt yttrande över *promemorian* förordat en lösning i enlighet med utredningsmannens förslag. Till stöd härför anfördes i yttrandet att styrelsen på grund av den ytterligare erfarenhet, som sedan år 1944 kunnat vinnas på förevarande område, numera funne det ovisst, huruvida ett borttagande utan vidare av angivarandelen borde förekomma. Denna erfarenhet hade ådagalagt att utsikten till ekonomiska fördelar vore av sådan betydelse för ett effektivt bekämpande av olovlig varuutförsel, att särskilda medel för utdelande av gratifikationer ej kunde undvaras. Vid valet mellan ett anslag för detta ändamål eller andel i böter och konfiskationsmedel hade styrelsen funnit det senare alternativet såsom mera praktiskt och ändamålsenligt vara att föredraga. Om utredningsmannens förslag genomfördes, skulle de belopp som därigenom komme att ställas till styrelsens förfogande kunna tillföras den fond som nu bildades av medel vilka inflöte enligt varuinförsellagen och spritinförsellagen.

För egen del vill jag erinra, att 1948 års riksdag uttalat sig för att nämnda fond, som vanligen benämnes smuggelfonden, borde avvecklas. Fonden i fråga bildas av andelar i böter och konfiskationsmedel som enligt föreskrifter i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel och 1924 års spritinförsellag ställas till generaltullstyrelsens förfogande för att användas till uppmuntran

åt tulltjänstemän och polismän, som visat synnerligt nit vid beivrande av olovlig varuinförsel, eller eljest till ändamål, ägnat att främja upptäckandet av eller motverka sådan införsel. I statsrevisorernas berättelse till årets riksdag uttalades, att det sålunda tillämpade gratifikationssystemet syntes böra avskaffas. I den mån belöning av ifrågavarande slag i särskilda fall ansåges böra utgå, borde medel för ändamålet ställas till generaltullstyrelsens förfogande i form av å riksstaten uppfört anslag. Statsutskottet anförde i avgivnet utlåtande (nr 153 punkt 24) att utskottet i likhet med revisorerna ansåge, att det gratifikationssystem som för närvarande tillämpades i samband med beslag eller utredningar rörande smuggelbrott borde avvecklas och medel som avsatts för detta ändamål tillgodoföras riksstaten. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit har i förevarande paragraf i lagförslaget stadgats att böter och värdet av förverkad egendom skola tillfalla kronan. Enahanda föreskrifter torde böra införas i varuinförsellagen och spritinförsellagen.

Förslaget till lag angående ändring i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel.

Angående grunderna för de ändringar som föreslås med avseende å 1, 11, 19 och 21 §§ förevarande lag torde jag få hänvisa till vad jag anført vid behandlingen av 1, 4, 7, 9 och 11 §§ förslaget till lag om straff för olovlig varuutförsel.

Under 6 § i lagen föreskrives för närvarande bl. a., att om någon, som två eller flera gånger straffats för olovlig varuinförsel av annat slag än som avses i 1 § 6 mom., ånyo förövar enahanda brott av beskaffenhet att icke vara hänförligt under sagda moment, han skall dömas till böter efter de för varje särskilt fall i 1 och 5 §§ stadgade grunderna eller till fängelse eller straffarbete i högst två år. Beträffande återfallsstraff vid olovlig utförsel har jag förordat, att straffarbete skall kunna ådömas endast om utförseln skett i större omfattning eller yrkesmässigt men att å andra sidan återfall skall anses föreligga så snart gärningsmannen förut blivit dömd för enahanda brott. De skäl som föranlett detta förslag torde äga giltighet även då fråga är om olovlig införsel. Paragrafen föreslås därför ändrad i enlighet med vad sålunda anförts.

I 7 § meddelas bestämmelser om straff för anstiftan av och medhjälp till olovlig varuinförsel, varjämte paragrafen innehåller vissa stadganden om vad som förr brukade benämnas efterföljande delaktighet. Föreskrifterna i fråga ansluta sig nära till de regler som vid lagens tillkomst funnos upptagna i 3 kap. strafflagen. Detta kapitel har erhållit ändrad lydelse genom lag som träder i kraft den 1 januari 1949. Därigenom ha nya principer införts i fråga om bestraffningen av anstiftan och medhjälp. Med hänsyn härtill har jag ansett mig böra förorda att de särskilda stadgandena därom i

första stycket av förevarande paragraf ersättas med en hänvisning till 3 kap. strafflagen. Vad paragrafen innehåller om s. k. efterföljande delaktighet har ansetts böra utgå, enär det kommer att täckas av bestämmelserna i 10 kap. 10 § strafflagen i detta lagrums nya lydelse. Slutligen föreslås en redaktionell jämkning i nuvarande tredje stycket.

Förslaget till lag om ändring i 1924 års spritinförsellag.

De förut omförmälda förslagen om upphävande av 1 § 3—5 mom. lagen om straff för olovlig varuinförsel samt om ändring av 7 § samma lag föranleda formella jämkningar i 1 § 2 och 3 mom., 5 § 2 mom. och 10 § 2 mom. spritinförsellagen.

I 1 § 4 mom. sistnämnda lag meddelas bestämmelser om förhöjt straff då olovlig införsel av spritdrycker eller vin förövats av någon som tidigare gjort sig skyldig till brott av samma eller liknande slag. I dylika fall kan sålunda bl. a. dömas till straffarbete i högst två år. Förutsättningarna för ådömande av återfallsstraff äro olika alltefter det föregående brottets beskaffenhet. Stundom kräves det att detta brott blivit bestraffat, i andra fall är det tillräckligt att fällande dom för brottet meddelats.

Såsom framgår av vad jag förut anfört medför den omständigheten, att straffmaximum satts till två års straffarbete, vissa processuella olägenheter. Sålunda måste i rådhusrätt mål om återfall alltid handläggas med nämnd, detta även om det med visshet kan förutses att straffet kommer att stanna vid böter. Det är uppenbarligen önskvärt att en ändring på denna punkt kommer till stånd. I anslutning till vad jag förordat i fråga om upprepad olovlig varuutförsel och upprepad olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin tillstyrker jag därför, att det allmänna återfallsmaximum även i förevarande fall sänkes till fängelse, dock med bibehållande av möjligheten att döma till straffarbete i högst två år, såvida den olovliga införseln skett i större omfattning eller yrkesmässigt. Någon fara för att straffbudets effektivitet härigenom skulle minska torde icke föreligga. I praktiken lär nämligen redan nu straffarbete komma till användning endast därest fråga är om smuggling som bedrives yrkesmässigt eller i större skala. Av skäl som jag tidigare angivit bör för tillämpning av återfallsstraff aldrig krävas mera än att ansvar för det återfallsgrundande brottet ålagts genom dom som vunnit laga kraft.

I 8 § 3 mom. stadgas i första stycket, att om farkost, vilken enligt föregående moment i paragrafen skall vara förverkad, besväras av in-teckning som sökts efter den 30 juni 1924, domstolen i samband med beslutet om förverkande skall förklara att panträtten i farkosten skall upphöra, såvida ej av omständigheterna framgår, att in-teckningshavaren saknat kännedom om eller anledning misstänka farkostens användande vid olovlig införsel eller försling av spritdrycker eller vin eller vid olovligt uppehållande av förbindelse mellan annat fartyg och land. Sådan förklaring må dock un-

derlåtas, om det med hänsyn till särskilda omständigheter finnes uppenbart oskäligt att panträtten går förlorad.

Andra stycket innehåller vissa föreskrifter om underrättelse till inskrivningsdomaren då panträtt i fartyg sålunda förklarats upphävd samt om dödande av inteckning som avsetts med förklaringen.

Som jag tidigare nämnt har numera i strafflagen införts ett stadgande, att om förverkandeförklaring enligt nämnda lag avser fartyg som besväras av sjöpanträtt eller inteckning, domstolen ock må förklara att panträtten i fartyget skall upphöra. Jag har förut förordat att enahanda bestämmelser skola upptagas även i den föreslagna lagen om straff för olovlig varuutförsel och i 1 § 10 mom. 1923 års varuinförsellag. Därvid har jag förutsatt att de inskrivningstekniska spörsmålen skola lösas genom föreskrifter i lagen om inteckning i fartyg.

Det är uppenbarligen önskvärt att den nu föreliggande frågan regleras lika, oavsett vad slags brott som föranlett förverkandet. På grund härav och då 9 § spritinförsellagen innehåller en hänvisning till 1 § 10 mom. varuinförsellagen, torde 8 § 3 mom. spritinförsellagen böra upphävas. Detta innebär visserligen, att reglerna på förevarande område erhålla en mera allmän avfattning än nu, men det torde kunna förutsättas att prövningen likväl kommer att ske efter väsentligen samma grunder som hittills.

I detta sammanhang vill jag framhålla att genom nyssnämnda hänvisning till 1 § 10 mom. varuinförsellagen möjlighet öppnas att tillämpa även regeln om rätt för domstol att i samband med förverkandeförklaring göra förbehåll till förmån för sådan rätt till föremålet som finnes böra oaktat förklaringen bestå. Detta är, såsom tidigare framhållits, av betydelse bl. a. i de fall då fartyg eller annat forslingsredskap köpts på avbetalning.

Enligt 16 § andra stycket må påföljd som omförmåles i 8 § 3 mom. ej ådömas, med mindre inteckningens innehavare erhållit underrättelse om målet i den för delgivning av stämning stadgade ordningen. Med avseende å motsvarande påföljd enligt strafflagen har förutsatts, att talan om pantrettens upphävande skall föras mot inteckningshavaren på sätt föreskrives i 17 § lagen om införande av nya rättegångsbalken. I jämförelse därmed innefattar nyssnämnda bestämmelse i spritinförsellagen måhända en viss lättnad. I praktiken lär emellertid skillnaden vara obetydlig. Med hänsyn härtill och då enhetliga regler tydligen böra eftersträvas, har jag ansett mig böra förorda, att nu ifrågavarande bestämmelser i spritinförsellagen upphävas. Utan särskilt stadgande följer då, att i stället skall iakttagas vad i 17 § promulgationslagen till nya rättegångsbalken finnes föreskrivet.

I 22 § andra stycket meddelas bestämmelser om försäljning av beslagtagna forslingsredskap jämte därtill hörande inventarier och utrustningsföremål m. m. Därvid hänvisas i första hand till vad 21 § lagen om straff för olovlig varuinförsel innehåller i fråga om forslingsredskap. I ett särskilt undantagsstadgande föreskrives dock, att fartyg som har en nettodräktighet av fem ton eller däröver icke må säljas innan frågan om dess förverkande blivit avgjord. Detsamma gäller egendom som hör till dylikt fartyg, dock

med den avvikelser att sådan egendom får säljas omedelbart, om den är underkastad förskämning eller snar förstörelse. Vid genomförande av de ändringar jag förordat i 21 § varuinförsellagen bortfaller anledningen till de begränsningar som sålunda föreskrivits beträffande tillämpningen av sistnämnda lagrum. Dessa begränsningar böra därför ej vidare bibehållas.

Slutligen böra, såsom jag framhållit vid behandlingen av 11 § förslaget till lag om straff för olovlig varuutförsel, de nuvarande bestämmelserna i 23 § spritinförsellagen ersättas med en föreskrift att böter och förverkad egendom tillfalla kronan.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 om inteckning i fartyg.

I samband med upptagandet i 2 kap. 17 § strafflagen av den förut omnämnda bestämmelsen om rätt för domstol att vid förverkande av fartyg förklara panträtt som intecknats i fartyget förfallen infördes i förevarande lag såsom en ny paragraf, betecknad 19 a §, ett stadgande av innebörd, att efter sådan förklaring ny ägare av fartyget skall kunna få inteckningen dödad. Dessutom fogades till 29 § i lagen en föreskrift, att då domstol meddelat förklaring som sägs i 19 a §, bevis därom skall sändas till inskrivningsdomaren, som har att å nästa inskrivningsdag göra anteckning om förhållandet i inteckningsboken. Vid genomförande av vad jag förordat i fråga om befogenhet att förklara panträtt på grund av fartygsinteckning upphävd även vid förverkande enligt annan lag än strafflagen bör tydligen 19 a § jämkas så, att den kommer att omfatta samtliga fall då sådan förklaring kan meddelas.

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Förevarande lag omfattar för närvarande två stycken. Det första upptager en allmän föreskrift att andel i böter, förbruten egendom eller dylikt, som enligt lag eller författning skall tillfalla åklagare, beslagare, angivare eller upptäckare av förseelse, icke må utgå med högre belopp än sammanlagt femhundra kronor. Andra stycket innehåller ett särskilt undantagsstadgande att beträffande den rätt till andel i böter och värdet av förverkad egendom, som enligt lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin tillkommer beslagare, skall utan hinder av vad i första stycket sagts gälla vad i sagda lagar stadgas. Vid bifall till förslaget att böter och konfiskationsmedel enligt varuinförsellagen och spritinförsellagen skola tillfalla kronan bör lämpligen sistnämnda stadgande utgå.

Övriga författningsförslag.

I 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker stadgas, att av ådömda böter samt värdet av rusdrycker jämte kärl och emballage, som förklarats förbrutna, en tredjedel, dock högst femhundra kronor, skall tillfalla åklagaren. Lika del skall, om särskild angivare eller beslagare finnes, tillfalla denne, men om så ej är fallet, ställas i stad till magistratens och på landet till länsstyrelsens förfogande att i enlighet med föreskrifter som Konungen utfärdar användas till uppmuntran av polismän som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig hantering av rusdrycker. Återstoden tillfaller kronan.

Liknande bestämmelser finnas i 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit, 18 § 2 mom. förordningen samma dag angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. och 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin. Dessutom vill jag framhålla att förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka ävensom vissa andra författningar i fråga om böters fördelning hänvisa till vad som stadgas i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Närmare föreskrifter om dispositionen av de belopp som enligt vad nyss sagts ställas till myndighets förfogande för uppmuntran av polismän ha givits genom kungörelse den 25 augusti 1947.

I statsrevisorernas berättelse till 1948 års riksdag föreslogs att systemet med att ur andelar av böter m. m. belöna polismän för visat nit vid beivrande av olovlig rusdryckshantering skulle avskaffas samt att andelarna i stället skulle inlevereras till statsverket. Därest undantagsvis belöning vid fullgörande av viss polisverksamhet även i fortsättningen ansåges böra utgå, borde enligt revisorernas mening medel för ändamålet ställas till länsstyrelsernas förfogande i form av särskilt anslag å riksstaten.

Statsutskottet erinrade i avgivet utlåtande (nr 153 punkt 10) att det tidigare allmänt tillämpade sportelsystemet numera avskrivits inom de flesta områden av den offentliga förvaltningen. De av revisorerna i förevarande sammanhang berörda bestämmelserna framstode mot bakgrunden härav såsom föråldrade och otidsenliga. Möjligheten att erhålla gratifikation kunde enligt utskottets uppfattning ej heller antagas påverka intensiteten i polispersonalens arbete för uppdagande av olovlig rusdryckshantering. I likhet med revisorerna funne utskottet därför starka skäl tala för att ifrågakvarande gratifikationssystem avskaffades.

I anslutning till vad sålunda yttrats hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville taga under övervägande åtgärder i syfte att aveckla här avsedda gratifikationssystem. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då övervägande skäl torde tala för att andel i böter m. m. ej heller utgår till åklagare, angivare eller

beslagare, har jag ansett mig böra förorda att nu ifrågavarande bestämmelser i de olika rusdrycksförfattningarna ersättas med föreskrifter av innebörd att böter och värdet av förverkad egendom skola tillfalla kronan. Jag erinrar att motsvarande ändring föreslagits i 1923 års varuinförsellag och 1924 års spritinförsellag.

De föreslagna författningarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1949, varvid 1916 års förordning bör upphöra att gälla. Jag vill nämna att 1916 års förordning enligt de bestämmelser som meddelats rörande dess ikraftträdande är tillämplig allenast såvitt föreskrift därom meddelats i exportförbuds författning. Det lär emellertid icke finnas anledning att nu stadga någon motsvarande begränsning.

I enlighet med det sålunda anförda ha alltså inom finansdepartementet upprättats härvid fogade¹ förslag till

- 1) lag om straff för olovlig varuutförsel;
- 2) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel;
- 3) lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg;
- 5) lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.;
- 6) förordning om ändrad lydelse av 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;
- 7) förordning om ändrad lydelse av 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;
- 8) förordning om ändrad lydelse av 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m. samt
- 9) förordning om ändrad lydelse av 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över de under 1—5 omnämnda lagförslagen måtte för det i § 87 regeringsformen avsedda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Erik Skiöld.

¹ De under 2) samt 4)–9) upplagna förslagen, vilka frånsett en redaktionell jämkning av förstnämnda förslag äro likalydande med de vid propositionen fogade författningsförslagen, ha här utelämnats.

F ö r s l a g
till
L a g
om straff för olovlig varuutförsel.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Den som utan föregående anmälan hos vederbörlig myndighet eller med vidtagande av vilseledande åtgärd från riket utför gods, mot vars utförande Konungen i utfärdad författning meddelat förbud, straffes för olovlig varuutförsel med dagsböter eller, om utförseln sker i större omfattning eller yrkesmässigt, högst med fängelse i ett år.

Har gärningsmannen förut genom lagakraftvunnen dom blivit dömd för enahanda brott, vare straffet böter eller fängelse och må, om den olovliga utförseln skett i större omfattning eller yrkesmässigt, dömas till straffarbete i högst två år.

2 §.

Såsom olovlig varuutförsel skall ock anses:

1. om någon utför gods, med avseende å vilket särskilt utförsel förbud icke stadgats men som helt eller delvis framställts genom bearbetning eller förädling av till utförsel förbjudna ämnen, därest av godsets myckenhet eller omständigheterna i övrigt framgår att den gjorda bearbetningen eller förädlingen avsett allenast att möjliggöra utförsel av de i godset ingående, till utförsel förbjudna ämnena;

2. om någon utan Konungens tillstånd från riket bortför till utförsel förbjudet gods som ännu ej är att enligt tullagstiftningen anse såsom till riket infört men som inkommit å svenskt territorialvatten eller inom rikets landgräns och ej är bestämt till ort utom riket; samt

3. om någon utan tillstånd av tullmyndighet tager gods av till utförsel förbjuden beskaffenhet i större myckenhet eller av annat slag, än han på grund av särskild föreskrift må vara berättigad att utföra, ombord på fartyg eller luftfartyg som befinner sig på resa i utrikes trafik eller skall avgå i sådan trafik.

3 §.

Lika med olovlig varuutförsel anses försök därtill.

Hava flera medverkat till gärning som enligt denna lag är belagd med straff, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

4 §.

Gods som någon olovligen utfört eller sökt utföra vare förverkat. Kan godset ej tillrättaskaffas, gälde gärningsmannen dess värde.

Tillika vare förverkat

a) emballage eller kärl vari godset förvaras ävensom annan förvaringspersedel i vilken godset påträffats, därest persedeln på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för olovlig varuutförsel; samt

b) farkost av mindre nettodräktighet än etthundratjugu ton eller dragare och fordon eller annat forslingsredskap som för transport av godset begagnats vid resa, vilken måste antagas hava ägt rum i väsentligt syfte att företaga olovlig varuutförsel, eller eljest vid tillfälle, då de forslade varorna till väsentlig del utgjorts av gods som var avsett att olovligen utföras, allt dock endast om forslingsredskapet tillhör eller på grund av avbetalningsköp innehaves av godsets ägare eller annan, som finnes hava ägt kännedom om den olovliga varuutförseln eller skälig anledning att misstänka densamma, samt tillika godset anträffats under forslingen.

Avser förverkandeförklaring farkost som besväras av sjöpanträtt eller inteckning, må rätten ock förklara att panträtten i farkosten skall upphöra. Finnes i annat fall någons rätt till föremål som förklaras förverkat böra oaktat förklaringen bestå, göre domstolen förbehåll därom.

Framgår av omständigheterna att brottet skett av förbiseende, må rätten pröva, huruvida förverkandepåföljd skall inträda.

5 §.

När beslag lagts å egendom som kan antagas vara förverkad enligt denna lag, skall åklagaren antingen så snart ske kan väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande eller ock förfara på sätt i 6 § 2 mom. sägs.

Vad i rättegångsbalken är stadgat om den tid, inom vilken åtal sist skall hava väckts, skall ej äga tillämpning.

6 §.

1 mom. Är fråga om förverkande av annan egendom än forslingsredskap och är ägaren ej känd, eller har han icke känt hemvist inom riket, eller kan eljest ej på sätt om stämning i brottmål är stadgat delgivning ske här i riket, må talan om egendomens förverkande föras mot forslare eller annan innehavare av den beslagtagna egendomen, om han kan anträffas med stämning.

2 mom. Kan ej mot någon föras ansvarstalan för olovlig befattning med egendom som enligt denna lag tagits i beslag, må åklagaren, där fråga är allenast om annan egendom än forslingsredskap och egendomens värde uppskattas till mindre än etthundra kronor, i stället för att vid domstol väcka talan om egendomens förverkande meddela skriftligt förordnande att beslaget skall tillsvidare bestå; och skall i sådant fall egendomen vara för-

verkad därest icke inom en månad, sedan förordnandet meddelats, ägaren eller annan, som påstår sig äga rätt till egendomen, hos åklagaren anmäler missnöje med beslaget.

Anmäles missnöje, skall åklagaren, om ej beslaget finnes böra hävas, väcka talan vid domstol med yrkande om egendomens förverkande. Väckes ej talan inom en månad sedan anmälan gjorts, skall beslaget gå åter.

Har förordnande enligt första stycket meddelats och anställs, innan frågan om egendomens förverkande blivit avgjord i den ordning som ovan angivits, åtal angående olovlig befattning med de varor förordnandet avser, skall frågan om egendomens förverkande i stället prövas i samband med åtalet; och skola förty jämlikt första och andra styckena vidtagna åtgärder förfalla.

7 §.

1 mom. Sedan slutligen avgjorts, att egendom som tagits i beslag skall vara förverkad, skall egendomen, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, genom åklagarens försorg försäljas på offentlig auktion. Förvaringspersedel som på grund av sin beskaffenhet är särskilt ägnad att användas för olovlig varuutförsel må dock försäljas allenast om den gjorts otjänlig för sådant ändamål. Där detta icke lämpligen kan ske, skall med persedeln förfaras på sätt länsstyrelsen bestämmer.

2 mom. Är beslagtagen egendom underkastad förskämning eller snar förstörelse eller annan nedgång i värde, må den genast försäljas på offentlig auktion, och skall så alltid ske om ägaren begär det. Uppskattas egendomens värde till etthundra kronor eller mera och har ej försäljning påkallats av ägaren, skall dock tillstånd till försäljningen sökas hos den rätt som har att upptaga frågan om egendomens förverkande. Rätten må utan ägarens hörande meddela beslut om egendomens avyttring.

Köpeskillning som influtit vid avyttring enligt detta moment skall intill dess frågan om förverkande blivit slutligen avgjord mot ränta insättas i bank.

8 §.

Häves beslag å utländskt oförtullat gods, skall egendomen eller, om godset redan försålts, köpeskillningen överlämnas till tullmyndigheten för behörig redovisning.

9 §.

Tulltjänsteman, posttjänsteman och tjänsteman vid statens järnvägar åligger att i den mån honom anbefalld tjänstgöring därtill föranleder noggrant övervaka, att olovlig varuutförsel icke äger rum. Vid sådan tillsyn äger, utan hinder av vad eljest är stadgat, posttjänsteman föranstalta om undersökning av postpaket som vid postanstalt i riket inlämnats för befordran till utrikes ort.

Förekommer anledning att olovlig varuutförsel eller försök till sådan utförsel ägt rum, må befattningshavare som sägs i första stycket taga egen- dom, som kan antagas vara förverkad, i beslag. Anmälan därom skall skyndsamt göras hos åklagaren, som har att omedelbart pröva, om besla- get skall bestå.

Tulltjänsteman äger ock enahanda rätt som enligt lag tillkommer polis- man att gripa den som misstänkes för olovlig varuutförsel eller försök där- till samt att till förhör medtaga den som är tillstådes å plats där sådant brott förövas.

10 §.

Förekommer mot någon, som anträffas vid gräns- eller kustort eller an- kommer till plats där förbindelse med utlandet äger rum, anledning att han har på sig förstucket till utförsel förbjudet gods i avsikt att utföra det, må för eftersökande av sådant gods tulltjänsteman företaga kroppsvisitation å honom. Om vederbörande chef för tull-, kust- eller gränsbevakning finner skärpning av tullkontrollen å persontrafiken till utlandet med viss lägenhet eller för viss tidrymd å någon plats oundgängligen nödvändig, må efter bevakningschefens bestämmande kroppsvisitation verkställas å envar med lägenheten eller under tidrymden från platsen till utlandet avresande per- son. Sådant förordnande skall ofördröjligen underställas generaltullstyrel- sens prövning men går likväl genast i verkställighet.

Kroppsvisitation som är av mera väsentlig omfattning skall verkställas inomhus i avskilt rum eller i lämpligt utrymme i fartyg samt, om under- sökningsman eller den undersökte begär det och det kan ske utan större omgång, i vittnens närvaro. Kroppsvisitation å kvinna må ej verkställas eller bevitnas av annan än kvinna.

Förande av protokoll och utfärdande av bevis om företagen kroppsvisi- tation erfordras ej, med mindre föremål som påträffas tages i beslag.

11 §.

Böter som ådömas enligt denna lag så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949, då förordningen den 3 mars 1916 (nr 49) om straff för olovlig varuutförsel m. m. upphör att gälla.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Härigenom förordnas, att 8 § 3 mom. lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin skall upphöra att gälla ävensom att 1 § 2—4 mom., 5 § 2 mom., 10 § 2 mom. samt 16, 22 och 23 §§ samma lag¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

2 m o m. Vad i 1 § 2—5 mom. i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat skall i tillämpliga delar äga giltighet beträffande brott, som avses här ovan i 1 mom.

3 m o m. Lika med — — — försök därtill.

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmäles, skall gälla vad som finnes stadgat i 7 § första stycket i lagen om straff för olovlig varuinförsel.

4 m o m. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som en eller flera gånger fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 5 § sägs, skall till fängelse eller till straffarbete i högst två år dömas. Har införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna, då må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande

2 m o m. Vad i 1 § 2 mom. i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat skall i tillämpliga delar äga giltighet beträffande brott, som avses här ovan i 1 mom.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmäles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

4 m o m. Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som förut genom lagakraftvunnen dom dömts för enahanda brott eller för brott, som sägs i 5 §, eller för olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin, vare straffet böter efter vad i 1 mom. stadgas eller fängelse, och må, där den olovliga införseln skett i större omfattning eller yrkes-

¹ Senaste lydelse se beträffande 1 § 4 mom. 1928: 145, beträffande 16 § 1946: 867, beträffande 22 § 1938: 264 samt beträffande 23 § 1938: 264 och 1947: 473.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

och ej föreligger fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, dömas till böter efter vad i 1 mom. här ovan stadgas.

Förövas olovlig införsel av spritdrycker eller vin av den, som två eller flera gånger undergått straff för olovlig införsel av andra varor än spritdrycker och vin, skall dömas till böter efter vad i 1 mom. stadgas eller till fängelse eller till straffarbete i högst två år; dock må ej i fall, som avses i 1 § 3 mom. i lagen om straff för olovlig varuinförsel, till böter dömas.

mässigt, dömas till straffarbete i högst två år. Var det tidigare brottet sådant som sägs i denna lag, må ej till böter dömas i annat fall, än då införseln skett i allenast ringa omfattning och utan syfte att försälja dryckerna samt omständigheterna jämväl i övrigt äro synnerligen mildrande.

5 §.

2 m o m. Lika med — — — försök därtill.

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmäles, skall vad i 7 § första stycket första och andra punkterna i lagen om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmäles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

10 §.

2 m o m. Lika med — — — försök därtill.

Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmäles, skall vad i 7 § första stycket första och andra punkterna i lagen om straff för olovlig varuinförsel finnes stadgat äga motsvarande tillämpning.

Hava flera medverkat till brott, varom i 1 mom. förmäles, gälle vad i 3 kap. strafflagen är stadgat.

16 §.

Är fråga — — — — — med stämning.

22 §.

Med spritdrycker — — — eller mera.

I fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt denna lag tages i beslag, skall vad i 21 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel stadgas i tillämpliga delar lända till

I fråga om förfarande med forslingsredskap, som jämlikt denna lag tages i beslag, samt egendom, som avses i 8 § 4 mom., skall vad i 21 § i lagen om straff för olovlig varuinför-

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

efterrättelse; dock att farkost som har en nettodräktighet av fem ton eller därutöver, må säljas först sedan frågan om dess förverkande blivit avgjord. Med egendom, som avses i 8 § 4 mom. denna lag, förfäres, där ej föreskrift i särskild författning till annat föranleder, i överensstämmelse med de regler som gälla beträffande det forslingsredskap, varå egendomen anträffats. Finnes sådan egendom vara underkastad förskämning eller snar förstörelse, må den likväl alltid säljas innan frågan om dess förverkande blivit avgjord.

sel stadgas i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Utan hinder — — — — — finner lämpligt.

23 §.

1 mom. Av böter, som ådömas enligt denna lag eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt lagen om straff för olovlig varuinförsel, så ock av behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller av belopp, som utgivits i stället för sådan egendom, skall en tredjedel tillfalla kronan. Återstoden skall, då fråga är om böter, som ådömas på grund av stadgande i 1 kap., eller om försäljningssumman för eller värdet av egendom, som på grund av sådant stadgande dömts eller skolat dömas förverkad, ställas till generaltullstyrelsens förfogande att användas till det i 19 § i lagen om straff för olovlig varuinförsel omförmälda ändamål och i annat fall fördelas med ena hälften till generaltullstyrelsen, att användas på sätt nyss sagts, och med andra hälften i Stockholm till poliskammaren, i annan stad till magistraten samt eljest till länsstyrelsen, att i enlighet med föreskrifter, som Konungen ut-

Böter som ådömas enligt denna lag eller, på grund av stadgandet i 9 §, jämlikt lagen om straff för olovlig varuinförsel så ock värdet av förverkad egendom tillfalla kronan.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

färddar, användas till uppmuntran av polismän, som ådagalagt synnerligt nit vid beivrande av olovlig hantering av rusdrycker.

3 mom. På vederbörande länsstyrelse eller, där åklagaren är tullverkets åklagare, på generaltullstyrelsen ankommer att fastställa fördelningen av försäljningssumman för förverkad egendom, då frågan om egendomens förverkande blivit avgjord annorledes än genom domstols utslag.

4 mom. Skall egendom vara förverkad såväl jämlikt denna lag som jämlikt annan författning, skall beträffande fördelningen av försäljningssumman eller egendomens värde gälla vad i denna lag är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1949.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 23 december 1948.

Närvarande:

justitieråden GEIJER,
DAHLMAN,
LECH,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 30 november 1948 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 5 november 1948, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om straff för olovlig varuutförsel;
- 2) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel;
- 3) lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg; samt
- 5) lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av tillförordnade chefen för jordbruksdepartementets rättsavdelning S. Strömberg.

Förslagen föranledde följande yttranden av *lagrådet*.

Förslaget till lag om straff för olovlig varuutförsel.

1 §.

Enligt motiven till förslaget skall straff för olovlig varuutförsel vara uteslutet, icke blott när vederbörande gjort anmälan enligt 119 § tullstadgan till tullmyndigheten, utan även om han t. ex. på adresskortet till ett postpaket riktigt och fullständigt angivit paketets innehåll. Det synes dock tveklaktigt, om förslagets innebörd härutinnan kan inrymmas under det i paragrafen valda uttrycket »utan föregående anmälan hos vederbörlig myndighet».

Vid meddelande av exportförbud beträffande visst gods lärer regelmässigt genom föreskrift om licensförfarande eller eljest stadgas undantag från förbudet. Med hänsyn härtill synes en jämkning böra ske i paragrafen för att utmärka, att det för straffbarhet icke är tillräckligt att utförsel förbud meddelats beträffande den vara det gäller, utan att det fordras att utförseln i det särskilda fall varom fråga är verkligen sker i strid med förbudet.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes i första stycket böra stadgas, att den som utan att giva det tillkänna hos vederbörlig myndighet eller medelst vilseledande åtgärd från riket utför gods, oaktat det enligt av Konungen utfärdat förbud icke må utföras, skall straffas för olovlig varuutförsel.

4 §.

Enligt de nya bestämmelserna i strafflagen om medverkan till brott skiljes mellan gärningsman och annan, som främjat den brottsliga gärningen. Då meningen med bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf lärer vara, att skyldighet att utgiva ersättning för förverkat gods, som ej kan tillrättaskaffas, skall åvila även andra medverkande än gärningsmannen, torde någon jämkning böra ske i bestämmelsen.

P r o m u l g a t i o n s b e s t ä m m e l s e n .

Enligt promulgationsbestämmelsen till 1916 års förordning är förordningen tillämplig allenast såvitt föreskrift därom meddelats i den exportförbuds författning varom är fråga. Förslaget åsyftar icke att de nya bestämmelserna skola äga en sålunda begränsad räckvidd. Det torde därför få antagas vara meningen och lärer också vara påkallat, att en översyn sker av de författningar, vilka utan att hänvisa till 1916 års förordning stadga exportförbud av ifrågavarande slag. Då det emellertid kan tänkas understundom vara önskvärt att helt eller delvis utesluta tillämpningen av den nu föreslagna lagen, synes det böra övervägas om möjlighet härtill lämpligen må hållas öppen genom att — exempelvis såsom en 12 § — i lagen införa ett stadgande av innebörd att, om i lag eller författning angående förbud mot utförsel av visst gods givits särskilda föreskrifter om påföljd för överträdelse av förbudet, vad i lagen om straff för olovlig varuutförsel stadgas icke skall äga tillämpning.

Vad angår de exportförbuds författningar, som i fråga om påföljd för överträdelse av exportförbud hänvisa till 1916 års förordning, torde i promulgationsbestämmelsen till förevarande lag böra stadgas att dylik hänvisning i stället skall gälla denna lag.

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel.

7 §.

Med hänsyn till de genom ändring av 3 kap. strafflagen tillkomna nya bestämmelserna om straff för medverkan till brott ha de i första stycket av

förevarande paragraf nu upptagna föreskrifterna om bestraffning av anstiftn och medhjälp ersatts med en hänvisning till nämnda kapitel. I anslutning till de nya medverkansreglerna har vidare innehållet i paragrafens nuvarande tredje stycke underkastats viss jämkning. Däremot återfinnes ej någon motsvarighet till regeln i nuvarande första stycket om bestraffning av den, som sedan brottet timat med vetskap därom varit gärningsmannen behjälplig att dölja, förbyta eller föryttra det olovligen införda godset. I följd av den sålunda gjorda begränsningen av paragrafens tillämplighetsområde har däri ej heller upptagits någon motsvarighet till stadgandet i nuvarande andra stycket, att den, till vilken olovligen infört gods avyttrats, ej på den grund skall vara förfallen till ansvar för delaktighet i den olovliga införseln. Om anledningen till sagda begränsning upplyser remissprotokollet, att vad paragrafen nu innehåller om s. k. efterföljande delaktighet ansetts böra utgå, enär det komme att täckas av bestämmelserna i 10 kap. 10 § strafflagen, vilket lagrum i dess från och med den 1 januari 1949 gällande lydelse stadgar straff för skyddande av brottsling.

Att märka är emellertid att en åtgärd, varigenom smugglaren erhållit hjälp med att dölja, förbyta eller avyttra smuggelgodset, visserligen ej sällan, såsom förutsättes för tillämpning av sistnämnda lagrum, innefattar motverkande av hans befordran till straff eller annan påföljd, som i det särskilda fallet skulle trätt i stället för straff, men att så ej nödvändigtvis behöver vara fallet. Vid tiden för åtgärdens företagande kan smugglaren exempelvis redan ha satt sig i säkerhet genom att lämna landet. Den som varit smugglaren på angivna sätt behjälplig kan således ej alltid straffas för skyddande av brottsling. Omständigheterna kunna vara sådana, att han i stället skall straffas för häleri, vilket emellertid förutsätter att han berett sig otillbörlig vinning av smugglarens brottsliga förvärv. Är ej heller sådant fall för handen, torde han, om förfarandet ej straffbelägges i förevarande lag, helt och hållet undgå straff.

Uteslutandet ur paragrafen av bestämmelsen om straff för de däri behandlade formerna av s. k. efterföljande delaktighet innebär alltså, att i vissa fall den, som hjälper smugglaren att draga fördel av brottet, från att förut ha drabbats av straff skulle bli strafffri. Betänkligheter kunna naturligen anföras mot att ens i den ringa mån, varom här är fråga, beskära det straffskydd mot olovlig varuinförsel, som för närvarande står det allmänna till buds. Vill man förebygga detta resultat skulle det kunna ske genom att låta paragrafen såsom ett tredje stycke upptaga en bestämmelse av innehåll att, om efter förövandets av olovlig varuinförsel av annan beskaffenhet än som avses i 1 § 6 mom. någon, utan att hava medverkat till brottet, med vetskap om detta varit gärningsmannen behjälplig att dölja, förbyta eller föryttra godset, den som så förfarit skall straffas med böter eller fängelse i högst ett år, dock att den, till vilken godset avyttrats, ej på den grund skall vara förfallen till ansvar enligt bestämmelsen.

Vid överbägandet, huruvida en bestämmelse av dylikt innehåll kan anses påkallad, bör beaktas, att det område, som genom utelämnandet av en så-

dan bestämmelse skulle bliva straffritt, har ringa omfattning. Detta följer redan av att det endast är fråga om vissa speciella former av s. k. efterföljande delaktighet. Särskilt kommer därvidlag i betraktande, att den som med vetskap om den olovliga införseln köper godset ej därigenom ådrager sig ansvar. Området begränsas ytterligare genom att den, som tillhandagått smugglaren, i åtskilliga fall, såsom närmare berörts i det föregående, kan straffas för skyddande av brottsling eller för häleri. Lagrådet saknar erforderligt material för bedömande, huruvida det ändock finns behov av den ifrågasatta straffbestämmelsen. Med hänsyn härtill inskränker sig lagrådet till de påpekanden som ovan gjorts.

Förslaget till lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

1 §.

Den i andra stycket av 3 mom. i gällande lag upptagna hänvisningen till de i 7 § första stycket i lagen om straff för olovlig varuinförsel givna delaktighetsbestämmelserna har i förslaget ersatts med en hänvisning till de nya medverkansreglerna i 3 kap. strafflagen. Detta innebär att de former av s. k. efterföljande delaktighet med avseende å olovlig införsel av spritdrycker och vin, som för närvarande äro straffbelagda i förevarande paragraf, i fortsättningen ej skulle bliva att straffa enligt detta lagrum. Såsom framgår av vad lagrådet anfört under 7 § varuinförsellagen, komma de åtgärder, varom här är fråga, att i vissa fall kunna straffas efter strafflagen såsom skyddande av brottsling eller häleri, men blir så ej alltid fallet. Emellertid torde desamma i allt fall komma att kunna straffas antingen såsom sådant brott, som omförmäles i 5 § 1 mom. spritinförsellagen, eller enligt rusdrycksförsäljningsförordningen. I motsats till vad som gäller om borttagandet av ansvar enligt 7 § varuinförsellagen för efterföljande delaktighet som där avses, lärer sålunda borttagandet av ansvar enligt förevarande paragraf för motsvarande delaktighet i olovlig införsel av spritdrycker och vin näppeligen i något fall kunna medföra, att gärning, som nu är straffbar, skulle bliva straffri.

5 §.

Enligt första stycket av 1 mom. — vilket enligt förslaget icke avsetts skola ändras — straffas den som, utan att kunna såsom gärningsman eller delaktig fällas till ansvar enligt 1 §, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, där det är uppenbart, att dryckerna olovligen införts. Med hänsyn till den föreslagna ändringen i 1 § 3 mom. torde orden »såsom gärningsman eller delaktig» böra utgå.

I tredje stycket av 1 mom. föreskrives att, om brott, som i momentet avses, förövas av den, som förut fällts till straff för enahanda brott eller för brott, som i 1 § sägs, han skall straffas såsom i 1 § 4 mom. första stycket är för där avsett fall stadgat. Då enligt förslaget bestämmelserna i 1 § 4 mom. sammanförts till ett stycke, synas orden »första stycket» böra utgå. I överensstämmelse med förslagets terminologi i sist omnämnda moment synes därjämte uttrycket »fällts till straff» böra utbytas mot »genom lagakraftvunnen dom dömts».

Enahanda ändring, som sist angivits, synes böra vidtagas i 10 § 1 mom. tredje stycket.

Ett beaktande av lagrådets hemställan beträffande 5 § 1 mom. och 10 § 1 mom. torde föranleda jämkning jämväl av den föreslagna ingressen till lagen.

10 §.

Viss jämkning av ordalagen i tredje stycket av 1 mom. synes, i enlighet med vad som anförts under 5 §, böra vidtagas.

Övriga lagförslag.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, handels- och inrikesdepartementen lagrådets den 23 december 1948 avgivna utlåtande över de den 5 november samma år till lagrådet remitterade förslagen till

- 1) lag om straff för olovlig varuutförsel;
- 2) lag angående ändring i lagen den 8 juni 1923 (nr 147) om straff för olovlig varuinförsel;
- 3) lag om ändring i lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 19 a § lagen den 10 maj 1901 (nr 26 s. 1) om inteckning i fartyg, samt
- 5) lag angående ändring i lagen den 10 februari 1933 (nr 28) om ändrade bestämmelser i vissa fall rörande fördelning av böter m. m.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

De erinringar av formell natur som lagrådet framställt vid 1 och 4 §§ i förslaget till lag om straff för olovlig varuutförsel ha beaktats.

I enlighet med vad lagrådet hemställt har i nämnda förslag upptagits en ny paragraf, betecknad 12 §, av innehåll att bestämmelserna i den föreslagna lagen ej skola äga tillämpning, därest i lag eller författning angående förbud mot utförsel av visst gods givits särskilda föreskrifter om påföljd för överträdelse av förbudet.

Dessutom har i anslutning till stadgandet om lagens ikraftträdande meddelats sedvanlig föreskrift, att hänvisning till lagrum som ersatts genom bestämmelse i nya lagen i stället skall avse den bestämmelsen. Jag vill emellertid framhålla, att det oaktat en översyn torde böra ske av de exportförbuds författningar, som innehålla föreskrift om tillämpning av 1916 års förordning.

Vid 7 § i förslaget till lag angående ändring i 1923 års lag om straff för olovlig varuinförsel har lagrådet påpekat, att uteslutandet ur paragrafen av bestämmelserna om s. k. efterföljande delaktighet komme att medföra, att den som hjälpte en smugglare att draga fördel av brottet bleve strafffri i vissa fall då han nu kunde drabbas av straff. Det område som sålunda enligt förslaget blir straffritt är emellertid, såsom lagrådet också framhållit, av ringa omfattning. Av särskild betydelse är därvidlag att re-

dan enligt den nuvarande lagen köp av smuggelgods icke i och för sig skall föranleda ansvar för köparen samt att straff ej heller eljest skall inträda annat än då vederbörande haft vetskap om brottet. I praxis har sistnämnda föreskrift tolkats så strängt, att den som hjälpt annan att dölja, förbyta eller föryttra insmugglat gods måste, för att kunna straffas, överbevisas om att han känt till ej blott att godset var olovligen infört utan också att införseln förövats av just den person på vars uppdrag han handlat. Det måste tydligen i allmänhet möta avsevärda svårigheter att förebringa sådan bevisning. Enligt vad jag under hand erfarit från tullverket har också åtal för efterföljande delaktighet enligt förevarande lagrum förekommit endast i sällsynta fall. Jag vill vidare erinra, att även om bestämmelserna rörande sådan delaktighet upphävas, därmed åsyftade gärningar likväl ofta lära kunna föranleda straff för skyddande av brottsling eller för häleri. Straffrihet inträder endast när syftet ej varit att skydda smugglaren mot upptäckt och medhjälparen ej heller genom att betinga sig provision eller på annat sätt berett sig otillbörlig vinning av smugglarens brottsliga förvärv. Jämväl i sådant fall blir emellertid det olovligen införda godset förverkat. Med hänsyn till vad sålunda anförts har jag icke funnit tillräcklig anledning att för närvarande föreslå någon ändring av de tidigare förordade bestämmelserna.

Vad lagrådet hemställt i fråga om förslaget till lag om ändring i 1924 års spritinförsellag har iakttagits.

Dessutom ha även vissa andra redaktionella jämkningar vidtagits i förslagen.

Härefter hemställer föredraganden att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga

dels de sålunda jämkade härovan under 1—5 upptagna lagförslagen och

dels de vid statsrådsprotokollet i ärendet för den 5 november 1948 fogade förslagen till

6) *förordning om ändrad lydelse av 7 kap. 22 § förordningen den 18 juni 1937 (nr 436) angående försäljning av rusdrycker;*

7) *förordning om ändrad lydelse av 32 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit;*

8) *förordning om ändrad lydelse av 18 § 2 mom. förordningen den 1 juli 1918 (nr 564) angående vissa alkoholhaltiga preparat m. m.; och*

9) *förordning om ändrad lydelse av 46 § 1 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin.*

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

K.-E. Renström.